

АҚЫЛЫ ЖОЛДЫҢ АҚШАСЫН АЙТСАҚ...

5-БЕТ | МӘСЕЛЕ

АБАЙ ЕЛІНЕ САЯХАТ

7-БЕТ | АБАЙ – 180

ҚАЛАЙ ӨРКЕНДЕТЕМІЗ?

8-БЕТ | РУХАНИЯТ

“““

Қасым-Жомарт ТОҚАЕВ,
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ:

Біз Ұлттық цифрлық инвестициялық платформаны іске қостық. Ол инвестицияларға қатысты мемлекеттік қызметтерді «бір терезе» қағидаты бойынша біріктіріп, кеңес беруден бастап рұқсат алуға дейінгі барлық үдерісті қамтиды. Бұдан бөлек, іскерлік белсенділікті ынталандыру және экономикаға жеке инвестиция тарту үшін жаңа Салық кодексі Сенат қарауына енгізілді. Құжат жергілікті өндірісті дамытатын инвесторларға мақсатты жеңілдіктер беруді және қосылған құны жоғары өнім экспорттаушыларды қолдауды қарастырады.

№74
(4818)

Бейсенбі
26 маусым
2025 жыл

ASTANA

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ГАЗЕТ

A Q S H A M Y

1990 ЖЫЛҒЫ 13 ҚАЗАННАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

ИНВЕСТИЦИЯ ИГІЛІГІ – ХАЛЫҚҚА

3

Астанада өндірістік базаны кеңейтуге, жұмыспен қамтуды арттыруға және заманауи индустриялық инфрақұрылым құруға бағытталған өнеркәсіп секторының тұрақты дамуы жалғасуда. 2023 жылдан 2025 жылға дейін қала әкімдігі мен Астана даму орталығының қолдауымен бұл салада бірқатар инвестициялық жоба іске асырылды. Осы уақыт аралығында тамақ өнеркәсібі, машина жасау және сервис саласында жаңа нысандар пайдалануға берілді. Бұл туралы қала әкімдігінің ресми сайты хабарлады.

ОНЛАЙН АУЫСТЫРАСЫЗ

Жеке куәлікті толықтай онлайн түрде eGov.kz порталы немесе eGov Mobile қосымшасы арқылы ауыстыруға мүмкіндік бар. Қызмет қазір тест режимінде жұмыс істейді және тек құжат иесіне ғана қолжетімді.

Басқа адам үшін өтініш беру мүмкін емес. Жеке куәлікті оның мерзімі аяқталуға 30 күн қалғанға дейін немесе мерзімінен кейін 10 күн ішінде ауыстыруға болады. Өтініш беру үшін жүйеге кіріп, биометриялық сәйкестендіруден өтіп, қажетті мәліметтерді толтырып, құжатты алу пунктін таңдап, мемлекеттік қызмет төлемін төлеу қажет. Төлемнің мөлшері – стандартты нұсқада 786 теңге. Барлық процесс Digital ID қорғалған жүйесі арқылы жүзеге асады, биометриялық деректер шифрланған түрде сақталады. Егер онлайн сәйкестендіруден өту мүмкін болмаса (жасқа байланысты, операциядан кейінгі өзгерістер немесе сыртқы ерекшеліктеріне байланысты), жүйе азаматты ХҚО-ға (Халыққа қызмет көрсету орталығы) баруға шақырады.

«ASTANA
AQSHAMY»

ГАЗЕТІНЕ ЖАЗЫЛУ
ЖҮРІП ЖАТЫР

АРНАНЫ ТАЗАРТТЫ

Елордада Сарыбұлақ арнасын биологиялық тазарту бойынша экологиялық акция өтті. Іс-шараны қалалық Қоршаған ортаны қорғау және табиғатты пайдалану басқармасы «Арғын-Строй-2015» ЖШС және еріктілермен бірлесіп ұйымдастырды.

Еріктілер Сарыбұлақ арнасына жасыл микробалдыр – хлорелланың 600 литр тазартушы суспензиясын төкті. Құзырлы басқарма мамандары Сарыбұлақ Астананың экожүйесінің маңызды элементі, оның экологиялық жағдайы қала тұрғындарының өмір сапасына және өңірдің биологиялық әртүрлілігіне тікелей әсер ететінін айтады. Негізгі мақсат – су айдыны-

ның экожүйесін қалпына келтіру және біржасушалы жасыл микробалдыр – культиваторда өсірілген хлорелла штамдары көмегімен биологиялық мелиорация әдісі арқылы антропогендік жүктемені азайту. Бұл балдыр судың құрамындағы азот пен фосфор тәрізді артық химиялық заттарды сіңіруге, еріген оттегі мөлшерін арттыруға көмектеседі.

CHILDREN
PARALYMPIC
GAMES 2025
ИНКЛЮЗИВТІ СПОРТ
ФЕСТИВАЛІ

САЛТАНАТТЫ
АШЫЛУЫНА
СІЗДІ
ШАҒЫРАМЫЗ

26/06/2025
10:00

Астана
РЕСПУБЛИКА ДАҒҒ., 34
ЖАСТАР САРАЙЫ

ВАЛЮТА
БАҒАМДАРЫ

EUR/KZT 601.01 \$ USD/KZT 521.57 ₸ RUB/KZT 6.65 ¥ CNY/KZT 72.64

t.me/elordainfo

www.astana-akshamy.kz

СТРАТЕГИЯЛЫҚ ЫҚПАЛДАСТЫҚТЫҢ СЕНІМДІ ПЛАТФОРМАСЫ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Шетелдік инвесторлар кеңесінің 37-пленарлық отырысын өткізді. Президент шетелдік инвесторлар кеңесі мемлекет пен оның халық-аралық серіктестері арасындағы стратегиялық ықпалдастықтың сенімді платформасы ретінде алдағы уақытта да қызмет көрсете беретінін атап өтті.

«Аталған форум жиырма жылдан астам уақыт бойы Қазақстанда инвестицияға бағдарланған экожүйе қалыптастыруда маңызды рөл атқарып келеді. Біз кеңестің белсенді қатысуымен елімізде инвестициялық ахуалды жақсартуға, ашықтықты арттыруға және кәсіпкерлік жүргізу шарттарын жеңілдетуге бағытталған кешенді реформаларды одан әрі жалғастыруға ниеттіміз» деді Мемлекет басшысы.

Президенттің айтуынша, сарапшылар таяу жылдары жаһандық ДЖӨ өсімі шамамен 2,9 пайызға дейін баяулайтынын болжап отыр.

«Бүгінде инфляциялық қысымның күшейгені, жаһандық жеткізу тізбегіндегі кедергілердің және іскерлік ортадағы бағдарсыздықтың артқаны байқалады. Мұндай үрдістер әлем экономикасының перспективасын нашарлата түсуі ықтимал. Бұл халықаралық сындарлы диалогтың қажет екенін көрсетеді. Қазақстан секілді елдердің экономикасы осындай сын-қатерлер кезінде сыртқы дағдарыстарға төтеп бере алды. Биылғы бес айда Қазақстан экономикасы 6

пайызға өсті. Оған көлік және логистика, құрылыс, сауда, тау-кен өнеркәсібі және өңдеу салалары көп үлес қосты» деді Президент.

Қасым-Жомарт Тоқаевтың пікірінше, Қазақстанның стратегиялық тұрғыдан орналасуы, адами капиталы және реформаларды жан-жақты жүргізуі инвесторларға да, ұлттық экономикаға да мол мүмкіндік береді. Президент инвесторлардың мәселесін «осы жерде және дәл қазір» қағидаты бойынша жедел шешуге бағытталған Инвестициялық штаб қызметіне тоқталды. Аталған штаб 70 миллиард долларды құрайтын 137 инвестициялық жобаға қолдау көрсетті. Сондай-ақ заңнамаға инвесторлардың проблемасын жүйелі түрде шешуді көздейтін 140 түзету енгізуге бастамашы болды. Инвесторлар құқығын қорғауға арналған арнайы «прокурорлық сүзгі» механизмі енгізілді. Биылдан бастап мемлекеттік органдар Бас прокуратураның алдын ала келісімінсіз инвесторларға қатысты тексеру жүргізуге, әкімшілік іс қозғауға, талап арыз беруге немесе қандай да бір шектеу қоюға құқылы емес.

«Біз Ұлттық цифрлық инвестициялық платформаны іске қостық. Ол инвестицияларға қатысты мемлекеттік қызметтерді «бір терезе» қағидаты бойынша біріктіріп, кеңес беруден бастап рұқсат алуға дейінгі барлық үдерісті қамтиды. Бұдан бөлек, іскерлік белсенділікті ынталандыру және экономикаға жеке инвестиция тарту үшін жаңа Салық кодексі Сенат қарауына енгізілді. Құжат жергілікті өндірісті дамытатын инвесторларға мақсатты жеңілдіктер беруді және қосылған құны жоғары өнім экспорттаушыларды қолдауды қарастырады» деді Президент.

Мемлекет басшысы инвесторлармен ықпалдастықтың перспективалы бағыттарына, атап айтқанда, Қазақстанның индустриялық әлеуетін дамыту мәселесіне тоқталды.

«Тау-кен саласы еліміздің өңдеу өнеркәсібінің негізгі тірегі болып қала береді. Қазақстан тау-кен өнеркәсібі мен металлургияның жаһандық маңызын түсіне отырып, инвесторларға ашық, жан-жақты заңнама арқылы тұрақты әрі қолайлы юрисдикция қалыптастырды. Жүргізіліп жатқан

реформалардың нәтижесінде еліміздегі геологиялық барлау жұмыстарына әлемдік ірі ойыншылар – Rio Tinto, Fortescue, Ivanhoe, First Quantum және Tech Resources компаниялары келді. Жаңа Салық кодексінде шикізатты ел ішінде терең өңдеуді ынталандыратын роялти тәртібі қарастырылады. Еліміздің бай минералды-шикізаттық базасы, жер қойнауын пайдаланудағы заманауи заңнамасы мен ашық салық жүйесі жаһандық тізбектегі маңызды минералдарды жеткізу бойынша стратегиялық орнымызды қамтамасыз ететініне сенімдіміз» деді Президент.

Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстанның агроөнеркәсіп кешенінің жоғары әлеуетіне тоқталды. Еліміз егістік және жайылымға жарамды жер көлемі жағынан әлемде алтыншы орынды иеленеді, сондай-ақ астық экспорты бойынша жетекші он мемлекеттің қатарына кіреді. Мемлекет басшысы PepsiCo, Fufeng Group және Dalian Hesheng сияқты шетелдік инвесторлардың табысты қызметін мысалға келтіріп, олардың жергілікті өнімге тұрақты сұраныс қалыптастырып, озық технологияларды енгізіп жатқанын айтты.

Президент Қазақстанның көлік инфрақұрылымын кешенді жаңғырту арқылы стратегиялық транзиттік хаб ретіндегі мәртебесін

нығайтуға баса мән беретінін жеткізді.

«Жоспарға сәйкес, 2029 жылға дейін 11 мың шақырым темір жол жаңғыртылып, жаңа 5 мың шақырым темір жол салынбақ. Биыл «Достық – Мойынты» учаскесінде жалпы ұзындығы 830 шақырым болатын темір жол іске қосылады. Жоспарланған мерзімінен екі жыл бұрын пайдалануға берілген стратегиялық маңызды бағыт өткізу қабілетін бес есе арттыруға мүмкіндік береді. Сондай-ақ «Дарбаза – Мақтаарал», «Мойынты – Қызылжар», «Алтынкөл – Жетіген» секілді бірқатар дәліздерді кеңейтуді көздеп отырмыз. Аталған жобаларды жүзеге асыру арқылы Қазақстанның темір жолдары арқылы өтетін жүк көлемін ұлғайтуға мүмкіндік аламыз. Сонымен қатар автожол инфрақұрылымының сапасы мен қауіпсіздігін арттыруға бағытталған жұмыстар атқарылып жатыр. Былтыр «Талдықорған – Өскемен», «Қарағанды – Алматы» және «Ақтөбе – Атырау – Астрахан» сияқты үш халықаралық ірі автожол қолданысқа берілді. Осылайша, еліміздегі халықаралық автокөлік дәлізі 1600 шақырымға артты. Бұл 2023 жылы ел игілігіне берілген жолдардан екі есе көп. Биыл Қазақстан бойынша 13 мың шақырымнан астам автожол салынып, жөндеу жұмыстары жүргізіледі» деді Президент.

Сөз соңында Қасым-Жомарт Тоқаев мемлекет пен жеке сектор арасындағы ұзақмерзімді өзара сенімді ынтымақтастық тұрақты және инклюзивті экономикалық өсімді қамтамасыз етуде басты рөл атқаратынына сенім білдірді.

ҰЛТТЫҚ МЕДИА – ХАЛЫҚТЫҢ ҮНІ

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев БАҚ саласы қызметкерлерін марапаттады. Мемлекет басшысы журналистер қауымын алдағы Бұқаралық ақпарат құралдарының қызметкерлері күнімен құттықтап, ұлттық медиа – халықтың үні, ал журналист жасампаздық жаршысы екенін атап өтті.

«Сіздер мемлекет саясатын елге түсіндіріп, қоғам мен биліктің арасында көпір болып келесіздер. Елімізде жасалып жатқан реформалардың мән-мағынасын жұртшылыққа жеткізіп жүрсіздер. Бұл – өте маңызды, күрделі, ерекше жұмыс. Әрбір адамның қолынан келмейді. Мен бәріңізге шынайы ризашылығымды білдіремін. Өздеріңіз білесіздер, соңғы жылдары мемлекетімізде ауқымды өзгерістер жасалуда, маңызды бастамалар жүзеге асырылып жатыр. Осыдан 3 жыл бұрын жалпыұлттық референдум арқылы Конституциямызды жаңғырттық. Мемлекеттің бүкіл саяси жүйесін өзгертетін тарихи қадамдар жасадық. Елімізде «Күшті Президент – Ықпалды Парламент – Есеп беретін Үкімет» қағидаты орныға түсті. Өкілді биліктің құзыреті күшейді, атқарушы биліктің жауапкершілігі артты. Конституцияға сәйкес билік тармақтары түгел жаңғыртылды. Ауыл және аудан әкімдері тікелей сайлана бастады. Билікке саясаткерлердің жаңа буыны келіп жатыр. Азаматтарымыз мемлекеттік маңызы бар шешімдер қабылдау ісіне белсене араласатын болды. Қоғамда пікір алуандығы орнықты, яғни өз ойын заңға сәйкес айта алатын, көкірегі ояу, өркениетті қоғам орнығуда. Халқымыздың мүлде жаңа

саяси болмысы қалыптасты. Заң мен тәртіп тұжырымдамасы қоғамымыздың сана-сезімінің ажырамас бөлігіне айналып жатыр» деді Мемлекет басшысы.

Мемлекет басшысы қазір арқаны кеңге салатын уақыт емес екенін айта келе, әлемдегі геосаяси, геоэкономикалық ахуал шиеленісе түскенін тоқталды.

«Жаһандық қауіпсіздік жүйесі түбегейлі өзгеріп жатыр. Алпауыт елдердің текетіресі ушығып, кейбір аймақта қарулы қақтығыстар өршіп барады. Әлемдік аренада күрделі, бізге беймәлім, терең түсінуді қажет ететін үдерістер орын алуда. Негізінде, халықаралық құқыққа қатысты ұғымдар араласып кетті. Күштінің құқы дәріптеле бастады. Ғаламдық цифрлық трансформация бүкіл адамзатқа бұрын-соңды болмаған қиындықтар әкеледі. Әлем жаңа дәуірге қадам басты. Мұнда жасанды интеллект технологиялары мемлекеттің табысты дамуының басты факторына айналады. Алдағы іргелі өзгерістердің ауқымын білген жөн. Өркениет көшінен қалмау үшін инновацияны барлық салаға қарқынды түрде енгізу қажет. Мемлекет басшысы ретінде осы іске баса мән беремін. Жасанды интеллектінің кеңінен таралуы кез

келген мамандыққа, соның ішінде сіздердің кәсіптеріңізге де мүлдем жаңа талаптар қояды. Көптеген сарапшылар келешекте адам еңбегін алгоритмдер алмастыратынын айтып жүр. Алайда бұл өзгерістер журналистиканың жаңа мүмкіндіктерін, шын мәнінде екінші тынысын ашуы әбден мүмкін. Қазірдің өзінде жаңа нейрожелілер сұранысқа ие бірегей контент өндіру үшін қажет ақпаратты іздеп, талдай алатын пайдалы құралға айналды. Отандық журналистер әрдайым шығармашыл, жаңашыл әрі дамуға құштар. Сіздердің жаңа технология мүмкіндіктерін толығымен пайдаланатындарыңызға сенімдімін.

Бүгінде елімізде медиасаланың, соның ішінде блогосфераның қанат жаюына барлық жағдай жасалған. Оқиға ортасынан шынайы ақпарат таратуда өздеріңізге мол жауапкершілік жүктелген. Мұны сезіне білу өте маңызды» деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Президенттің айтуынша, алмағайып, бұлыңғыр заманда, ең алдымен, ел бірлігін сақтап, басты байлығымыз – тұрақтылық пен тыныштықты бағалау қажет.

«Осы орайда, журналистерге айрықша сенім мен зор жауапкершілік жүктеледі. Міржақып Дулатов «Қай жұрттың баспасөзі күшті бол-

са, сол жұрттың өзі де күшті» деген. Шын мәнінде, сөз – аса қуатты қару. Бір ауыз сөз араз елді тату қылады, тату елді араз етеді. Сондықтан сөз құдіретін терең түсініп, оның салмағын сезіне білу қажет. Қазіргі ақпарат тасқынында сенімді дерек, дәйекті талдау ұсынудың мән-мағынасы арта түсті. Журналистің ағартушылық миссиясы алдыңғы қатарға шықты. Кез келген ақпаратты мұқият елеп-екшеп, жұртқа дұрыс жол көрсету өте маңызды. Бұл ретте, сіздерді ақпарат әлемінің темірқазығы деуге болады. Мен журналистеріміздің әр мәліметті ұлт мүддесі тұрғысынан саралай аларына сенемін. Өйткені өзім көп оқимын, сіздер жазған мақалалармен, ой-пікірлермен таныспын. Қазір журналистеріміз түрлі салада жұмыс істеп жүр. Қаламгер әрі қайраткер азаматтарымыз аз емес. Ақпарат саласының өкілдері Парламент пен мәслихаттарда табысты еңбек етуде. Сондай-ақ жергілікті және орталық атқару органдарында қызмет етіп жүрген азаматтар бар. Бұл журналистің бесаспап мамандық иесі екенін анық көрсетеді» деді Мемлекет басшысы.

Мемлекет басшысы жыл сайынғы дәстүрге сай журналистерге Президент сыйлығы мен гранттарын тапсырып, алғысын жариялады. ҚР Президентінің БАҚ саласындағы сыйлығын иеленгендердің арасында белгілі қаламгер, «Астана ақшамы» газетінің бұрынғы қызметкері, «Егемен Қазақстан» газеті бас редакторының орынбасары Талғат Батырхан да бар. Сонымен қатар медиа саласының өкілдерін мемлекеттік наградамен марапаттады.

ЖӨНДЕУ ЖҮРІП ЖАТЫР

Астана қалалық мәслихатының отырысында елордадағы қоғамдық кеңістіктерді, саябақтар мен алаңдарды жөндеу және қайта жаңғырту мәселелері талқыланды. Атқарылып жатқан жұмыстар бойынша Астананың 6 ауданының әкімдері, Қоршаған ортаны қорғау және табиғатты пайдалану басқармасының басшысы, сондай-ақ «Астанагенплан» ЖШС өкілі есеп берді.

Бүгінде қалада абаттандыруға қатысты 8 ірі жоба бойынша құрылыс-монтаж жүргізілуде. Атап айтсақ, Есіл өзенінің жағалауы – Сарайшық көшесіндегі көпірден бастап Қабанбай батыр даңғылындағы көпірге дейінгі учаскені қайта жаңғырту басталды. Сонымен бірге Ш.Қалдаяқов пен И.Панфилов көшелерінің қиылысындағы саябақ – брусчатка, жиектас және жарық бағанасының демонтажы аяқталды.

Елордадағы Мәңгілік ел даңғылы бойында (1-кезең) сыртқы жарықтандыру және суару жүйесінің желілерін тарту жұмыстары жүргізілуде. Мәңгілік ел даңғылы бойында (2-кезең) желілер тарту жұмыстары аяқталып, көгалдандыру жүріп жатыр.

Президент саябағын қайта қалпына келтірудің алғашқы кезеңі 100 пайыз аяқталды, қазір субұрқақты бетондау жұмыстары басталды. Ал Студенттік саябақ (Қ.Сәтпаев – Қажымұқан – Тә-

уелсіздік көшелері аралығы) маңында құрылыс жұмыстары аяқталып, нысанды пайдалануға беру жүргізілуде.

Сығанақ көшесі (Қабанбай батыр даңғылынан Тәуелсіздік даңғылына дейін) бойында жаяу жүргінші аймағы, веложол және көгалдандыру жұмыстары толық аяқталды.

Бейбітшілік пен келісім саябағы маңындағы «Өмір ағашы» монументінің металл құрылымдарын орнату аяқталды. Барлық жобалардың жүзеге асырылуы депутаттық корпус бақылауында. Қоғамдық кеңістіктерге жүргізілген сапарлар барысында анықталған бірқатар ескерту аудан әкімдіктеріне жетті.

Кендебай АДАМБЕК,
Астана қаласы
мәслихатының депутаты

ИНВЕСТИЦИЯ ИГІЛІГІ – ХАЛЫҚҚА

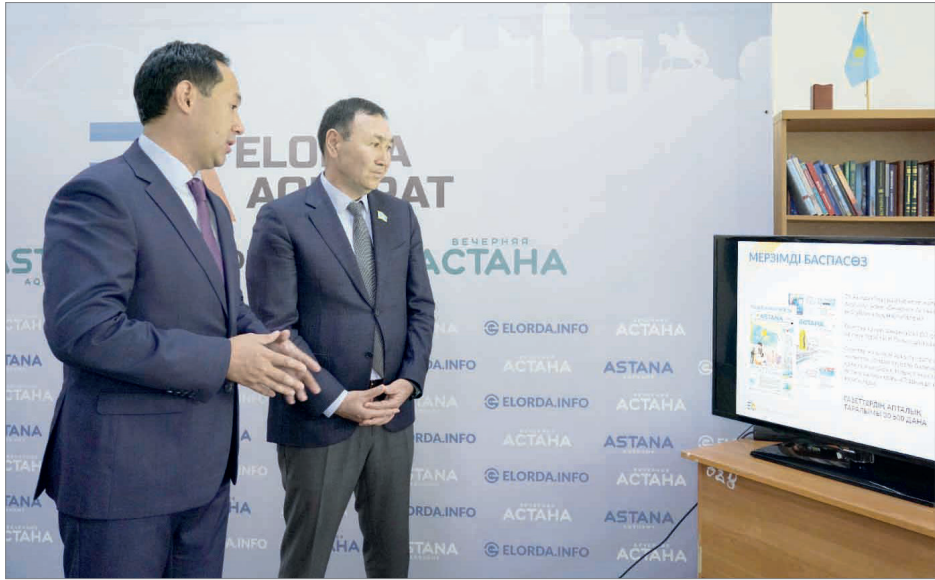
(Соңы. Басы 1-бетте)

Жаңа өндірістік алаңдардың жалпы аумағы 5,1 гектарды құрады, 450-ден астам жұмыс орны ашылды, ал инвестициялар көлемі шамамен 5 миллиард теңгеге жетті. Жаңа кәсіпорындардың өндіріс қуаты жылына 5000 тоннаға дейін тамақ өнімін өндіруге, күнделікті 25 тоннаға дейін нан-тоқаш өнімдерін шығаруға, жылына 50 техникалық кузовқа дейін қызмет көрсетуге және 350 бірлікке дейін машина жасау техникасын жинауға мүмкіндік береді. Алдағы бес жылда елордада қосымша 25 жаңа өнеркәсіп нысанын іске қосу жоспарланып отыр. Бұл инвесторлардың жоғары қызығушылығын және елорданың индустриялық өсім мен экономикалық даму нүктесі ретіндегі тартымдылығын айғақтайды.

МЕДИАХОЛДИНГ ЖҰМЫСЫМЕН ТАНЫСТЫ

Бұқаралық ақпарат құралдары қызметкерлері күні қарсаңында Астана қаласы мәслихатының төрағасы Табиғат Зейнұлқабден «Elorda Aqparat» медиахолдингіне арнайы келіп, холдинг құрамындағы редакциялардың күнделікті жұмысы мен шығармашылық үдерісімен танысты.

Аталмыш медиахолдинг құрамына биыл 35 жылдық мерейтойын атап өтетін «Астана ақшамы» мен «Вечерняя Астана» республикалық газеттері және Elordainfo.kz желілік басылымы кіреді. «Elorda Aqparat» ЖШС директоры Олжас Сыдықбек бұл БАҚ-тардың бағыт-бағдарымен, болашақ жоспарларымен таныстырды. Соның ішінде мультимедиалық контент өндіру бағытында қолға алынған жаңа жобалар да бар.

«Қазіргі уақытта YouTube арнасына арналған подкасттар мен бейнежобалар әзірлеуге арналған арнайы студия жасақталуда. Болашақта бұл студияда түрлі жиын, конференция, семинар-тренинг пен шығармашылық кеш өткізу жоспарланған» деді медиахолдинг директоры.

Қалалық мәслихат төрағасы Табиғат Зейнұлқабден астаналық басылымдардың ақпарат кеңістігінде алатын орнына тоқталды.

– «Астана ақшамы» мен «Вечерняя Астана» газеттері бүгінгі таңда елорда тұрғындарына кеңінен таныс. Биыл осы басылымдар 35 жылдық мерейтойын атап өтеді екен. Елеулі белес қос газеттің ұзақ жылдар бойы елорданың және қала тұрғындарының үнін жеткізіп келе жатқанын айқын дәлелдейді. Газеттер мен интернет-ресурстар қоғамдық пікір қалыптастыруда, астананың тыныс-тіршілігін көрсету мен насихаттауда, қоғам үшін маңызды ақпаратты жеткізуде, өткір мәселелерді көтеруде және қала тұрғындарын біріктіруде маңызды рөл атқарады. Сондықтан бұл басылымдарды жай ғана ақпарат құралы емес, Астананың шежіресін жазып отырған рухани мұрагерлер деуге толық негіз бар, – деді Табиғат Зейнұлқабден.

Кездесу барысында редакцияларды толғандырып отырған өзекті мәселелер айтылып, ұсыныстар тыңдалды. «Астана ақшамы» газетінің бас редакторы Еркін Қыдыр журналистердің кәсіби мерекесі қарсаңында редакцияға ат басын бұрған мәслихат төрағасының бұл қадамы құптарлық іс екенін айта келе, саладағы өзекті мәселелер туралы ой қозғады. Кездесу барысында журналистер өздерін толғандырып жүрген сауалдарын ортаға салды.

ГАЗЕТ КӨТЕРГЕН МӘСЕЛЕ

Бейресми мәлімет бойынша 2023 жылы ел тұрғындары халықаралық алаяқтарға 263 миллиард теңге шамасында жем болған. Бұл – қарапайым жұрттың қалтасын қағу ғана емес, ел экономикасын да шығынға ұшырататын көрініс. Бұл туралы белгілі жазушы-журналист Әділбек Ыбырайымұлы былтыр күзде «Астана ақшамы» газетіне «Алаяқтықтың алгоритмі» деген іргелі зерттеу мақала жолдап, оны екі нөмірге жариялаған болатынбыз.

ПРЕЗИДЕНТ ПӘРМЕН БЕРДІ

Гүлмира
ШАРХАНҚЫЗЫ

Күні кеше Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев құқық қорғау органдарының кеңейтілген алқа мәжілісінде еліміздегі құқықтық ахуалға кеңінен тоқталды. Президенттің айтуынша, құқық қорғау органдары түбегейлі өзгерістерге дайын болуға тиіс. Әділетті әрі қауіпсіз Қазақстанды құру үшін заң мен тәртіп үстемдігін түбегейлі орнықтыру керек. Қоғамның құқықтық мәдениетін арттырып, құқық қорғау жүйесін жетілдіру қажеттігін алға тартқан Президент атқарылуы тиіс жұмыстың негізгі басымдықтарына тоқталды. Оның ішінде біздің басылым көтерген мәселе де бар. Атап айтқанда, азаматтардың жеке қауіпсіздігі. Өйткені жеке адамнан бастап тұтас қоғам қауіпсіздігі еліміз үшін өте маңызды.

«Халықтың қаржылық сауатын арттырып, қоғамда алаяқтардың әрекеттеріне иммунитет қалыптастыру үшін барлық деңгейдегі депутаттармен бірлескен жұмысты күшейткен жөн. Алаяқтар ақшаны жылыстататын немесе сыртқа шығаратын қитұрқы айдаларына адамдарды алдап түсіреді. Бұл да үлкен проблемаға айналды. Азаматтарымыз пайдаға кенелеміз деп оларға банк есепшоттарын беріп қояды. Бірақ бұл әрекеттерінің салдары қандай ауыр болатынын ойлай бермейді. Соңғы бір жарым жылда 50 мыңнан астам адам осындай жағдайға душар болды. Өкінішке қарай, олардың басым бөлігі – жастар. Бұл мәселеге қатысты шұғыл шара қабылдау керек. Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі банктермен бірге осындай шоттар-

ды алдын ала анықтап, бұғаттайтын тиімді жүйені жолға қойғаны жөн» деді Президент.

«Астана ақшамындағы» мақаласында Әділбек Ыбырайымұлы цифрлық технология дамыған заманда алаяқтардың жүйелі түрде жүргізетін жарнамаларының алгоритмін талдап берген еді. Сонымен қатар бұл мәселенің бір ұшы бақылаусыз сим-карта айналымына келіп тірелетінін жазған.

Мемлекет басшысының айтуынша, тек биылдың өзінде сим-карталарды басқа біреудің атына рәсімдеген 100 мыңға жуық факті анықталған. Олар нөмірлерді түрлі қылмыстық мақсатқа пайдаланады. Сондықтан Үкіметке уәкілетті органдармен бірлесе сим-карталарды сату тәртібін реттеуді және оларды таратқаны үшін мобильді операторлардың жауапкершілігін күшейтуді тапсырды.

ЖАТТЫҒЫП, СЕРГЕК ЖҮРІҢІЗ!

Елордадағы «Мадрид» тұрғын үй кешенінде 5 жыл қатарынан жүзеге асып жатқан Aulafit жобасының жазғы маусымы басталды. Ашылу салтанатына Астана қаласы Дене шынықтыру және спорт басқармасы басшысының орынбасары Азамат Ағзамов қатысты.

– Бүгінде бас қалада нашақорлықтың алдын алуға бағытталған кешенді іс-шаралар жүйелі түрде жүзеге асуда. Ұйымдастырылып отырған бұл жоба – аталған бағыттағы маңызды бастаманың бірі. Жазғы демалыс кезінде балалардың осындай іс-шараларға тегін қатысуы олардың бос уақытын тиімді өткізуіне, денсаулығын нығайтуына, ең бастысы, зиянды әдеттерден, оның ішінде нашақорлықтан бойын аулақ ұстауына үлкен септігін тигізеді. Бұл – өскелең ұрпақтың салауатты өмір салтын ұстануына жол ашатын игі бастама, – деді Азамат Ағзамов.

Ұйымдастырушылардың айтуынша, Астана қаласы әкімдігінің қолдауымен жүзеге асқан жоба қыркүйек айының соңына дейін тегін түрде өтеді. Қатысма деушілердің жасына ешқандай шектеу қойылмайды.

– Aulafit жобасының елорда тұрғындары арасында салауатты өмір салты мен белсенді өмірге ұмтылысына айналғанына бесінші жыл толып отыр. Биыл жаттығулар қаламыздың 6 ауданы бойынша 30 аула алаңында өтеді. Сабақтар маусымнан қыркүйек айының соңына дейін, дүйсенбі мен сенбі күндері аралығында жалғасады, – деді Aulafit жобасының жетекшісі Айтжан Мусин.

Aulafit жобасы алғаш рет 2020 жылы басталып, сол жылдың мамыр айынан бастап іске қосылған. Осы

орайда жоба аясында тұрғындарды жаттықтырып жүрген білікті бапкер Әйгерім Уәлиева өз ойымен бөлісті.

– 2 жылдан бері осы жобаға атсалысып келемін. Мен былтыр «Мадрид» тұрғын үй кешеніне жауапты болдым. Таңертең үлкен кісілер, түстен кейін балаларды жаттықтырдым. Қатысушылар жүгіріп қана қоймай, йога, жалпы дене дайындығымен айналысты. Ал жасы кішілердің қай спортқа бейім екенін анықтап, сол саланың бапкерлеріне айтып отырдық. Мысалы, былтыр 3 баламыз жеңіл атлетикамен кәсіби түрде айналысуға шешім қабылдады. Ал үлкен кісілеріміз тек ауламен ғана шектеліп қоймай, қалалық марафондарға қатысып үлгерді, – деді ол.

Ержан
ҚОЖАС

БІР КӨШЕ НЕМЕСЕ
6000 ТҰҚЫЛ ШЫЛЫМ

Бізге, яғни келушілерге мұнда барлық санитарлық талапқа жауап беретін заманауи техникалар таныстырылып, кәсіпорынның өндіріс алаңына экскурсия ұйымдастырылды. Ал біз өзіміз қызыққан сала мамандарын қоршап, сұрақ-жауаппен қажеттімізді біліп үлгердік.

– Астана – қарқынды дамып жатқан заманауи мегаполис. Мұнда күн сайын ауқымды құрылыс жүріп жатыр, көлік саны онсыз да көп екенін жақсы білесіздер, – деп бастады сөзін «Астана Тазалық» ЖШС бас директоры Замир Сағынов. – Бұл қоршаған ортаға түсетін антропогендік жүктеменің артуына әкеліп отыр. Жалпы қала тазалығы тек коммуналдық қызметтердің жұмысына ғана емес, сонымен бірге сіз бен біздің экологиялық санамыз бен жауапкершілігімізге тікелей байланысты. Сіздерге қызық болуы әбден мүмкін, біз жақында мынадай бір тәжірибе өткіздік. Мысалы, қала бір күн тазаланбаса не болады? Расымен, ойлаудың өзі тым қорқынышты...

Бас директордың сөзіне сенсек, қаладағы басты көшелердің бірі – Керей-Жәнібек хандар көшесінен Мәңгілік ел даңғылындағы «Мәңгілік ел» салтанат қақпасына дейінгі аралық бір күн бойы әдейі тазаланбаған. Ал енді қызықты, дұрысы, шыжықты қараңыз.

Сол бір көшенің аз ғана бөлігінен табылған қоқыс қалдықтарын санамаалап берейік. 6112 дана темекі тұқыл, 658 алюминий банкасы, 78 банан қабығы, 343 қағаз қалдығы, 436 балмұздақ орамасы терілген. Ойлап қараңыз, адам қолымен істелген бір күндік «нәтиже»!

«АСТАНА ТАЗАЛЫҚ»: САН ТҮРЛІ МАМАН КӨП КЕРЕК

Күні кеше ғана елордадағы «Астана Тазалық» ЖШС БАҚ өкілдеріне арнайы баспасөз турын өткізгені бар. Мұндағы мақсат – Астанадағы күн тәртібінен түспейтін санитарлық тазалық жұмыстарын тілші қауым арқылы бұқараны хабардар ету. Анығында, қаланың 40 пайызын күнделікті (бір күнде 30-дан 80 тоннаға дейін көше қалдықтары) тазалайтын мекеменің жұмыс арқауын сезінгендей болдық.

– Бұл көрсеткіш тұрмыстық ластандудың ауқымын ғана емес, сонымен қатар қалалық өмір салтында қалыптасып қалған мәдени дағдыларды да айқын көрсетіп отырған жоқ па? Әсіресе, темекі тұқылдың басым болуы – алаңдатарлық жайт. Олар қала келбетіне кері әсер етіп қана қоймай, тұрғындардың денсаулығына да тікелей қауіп төндіретін, көшедегі ең кең таралған қоқыс түріне айналып отыр, – дейді Замир Сағынов.

Оның айтуынша, бұл тәжірибе

тұрғындардың өз қаласына деген көзқарасы өзгермейінше, коммуналдық қызметтің жүйелі жұмысы да ұзақмерзімді нәтижеге қол жеткізбейтінінің дәлелі екенін көрсетіп-ақ тұр.

ЗЕЙНЕТКЕР ОРНЫН КІМ БАСАР?

Баспасөз турында «Астана Тазалық» пен Кәсіби технологиялар колледжі арасында өзара ынтымақтастық туралы меморандумға қол қойылған

еді. Бұл құжат санитарлық қызмет пен қаланы абаттандыру саласына жаңа мамандар даярлауға бағытталып отыр. Енді колледж студенттері кәсіпорын базасында ақылы өндірістік тәжірибеден өтеді. Алдағы уақытта бұл бағдарлама кеңейіп, осындай мүмкіндік елордадағы басқа да оқу орындарының студенттеріне берілмек. Бұған себеп те жоқ емес еді. Өйткені жұмысшылар арасында жасамыс көп. Көбі зейнет жасына жақындаған. Мұны бас директор да мойындаған еді. Замир Сағыновтың айтуынша, осы жылдың өзінде 70 қызметкер зейнетке шыққан. Ал олардың орнын басатын маман тапшы.

«Мойындау керек, жұмысшы мамандар жетіспейді. Біз аталған колледжбен осы мәселені шешу үшін меморандумға отырдық. Алдағы уақытта жас мамандар бізге көптеп келу үшін бар жағдайды жасаймыз. Қазір студенттерді ынталандыру үшін ақылы негізде тәжірибеден өткізіп жатырмыз. Одан бөлек, басқа да жұмысшыларға жатақхана беру, тегін жол жүру, қала сыртында тұратын қызметкерлерді тегін тасымалдау сынды жұмыстар жақсы жолға түсіп келеді. Қыста бір мезгіл ыстық тамақ та берілді» дейді З.Сағынов.

Тың жаңалықтың бірі – жұмысшыларға жеңілдетілген ипотекамен баспана алып беру жағына қолдау көрсету. Тіпті

банкке төленетін алғашқы жарнаны да кәсіпорын өз мойнына алмақ. Бас директордың сөзінше, бұл жұмыстар қазір бір ізге түскендей.

«Кәсіпорынға тәжірибеден өтуге келгеніме 3 айдан асты. Сол уақыт аралығында көп нәрсе үйрендім. Менің мамандығым – техник-механик. Кәсіпорындағы аға буынмен бірлесіп, бұзылған көліктерді қайта жөндеу, қосалқы бөлшектерін уақытылы алмастыру, май ауыстыру сияқты жұмыстарды өз қолыммен атқардым. Алдағы уақытта осында тұрақты жұмысқа орналасам деймін. Өзімнің бірге оқитын достарымды да осы салаға, кәсіпорынға келуге үгіттеп жүрмін» дейді Кәсіби технологиялар колледжінің студенті Құдірет Кенжеғұл.

Құдірет мұнда ақылы негізде тәжірибеден өтуде. Айына шотына 150 мың теңге жалақы түседі. Студент үшін бұл аз ақша емес. Әрі қосымша шәкіртақысы да бар. Ең бастысы, ол мұнда өз мамандығының ішкі қыртыс-тыртысын асықпай меңгеруге мүмкіндік алды.

Айтпақшы, кәсіпорын жұмысын көре жүріп, компанияның цифрлық бақылау жүйесімен таныстық. Бізбен кездескен техникалық бақылау бөлімінің басшысы Дастан Мұсабековтің айтуынша, барлық техникаға орнатылған жаңа GPS-навигациялар арнайы машиналардың қозғалысын да, жүргізушілердің тәртібін де нақты уақытта бақылауға мүмкіндік береді.

«Қазіргі жүйе техниканың қай жерде екенін ғана емес, жүргізушінің маршруттан ауытқуын, ұзақ тұрып қалуын, тіпті ұйықтап кеткенін де тіркейді. Мұндай технологиялар тәртіп пен қауіпсіздікті арттырып, жұмыс сапасын жақсартады» дейді Д.Мұсабеков.

АУЛАЛАР АБАТТАНДЫРЫЛЫП, КӨШЕЛЕР КӨРКЕЙДІ

Елордамыз жыл өткен сайын жаңарып, көркейіп келеді. Қала көшелері абаттандырылып, жол жөндеу жұмыстары қарқын алды. Барлық жұмысты жүргізу барысында тұрғындардың тілегі ескерілуде.

Бас қаланың Алматы ауданында Қ.Рысқұлбеков көшесі, 16/1 және 16/3 мекенжайларында жаңартылып, абаттандырылған аулалар салтанатты түрде ашылды. Жұмыстар «Халық қатысатын бюджет» бағдарламасы аясында жүргізілген. Жөндеуден өткен аулалардың ашылуына тұрғындар, аудан әкімдігінің өкілдері мен мердігер ұйымдар қатысты.

үлес қосуға мүмкіндік береді.

– «Халық қатысатын бюджет» бағдарламасы – бұл тұрғындардың абаттандыру бойынша өз идеясын ұсынуға болатын жоба. Ол – бюджет қаражатының бір бөлігін бөлуге азаматтардың тікелей қатысуына мүмкіндік беретін ашық әрі тиімді тетік, – деді ол.

Аулаларда ауқымды жұмыс атқарылды: шағын сәулет нысандары, балаларға арналған ойын алаңдары орнатылып, гүлзарлар мен ойын

инфрақұрылымына ерекше көңіл бөлініп, ашық ауада жаттығуға арналған заманауи workout-аймақ салынды.

«Тұрғындардың бастама-сымен іске асып жатқан жобаның аясында екі ауланы ашып отырмыз. Апта соңына дейін тағы бірнеше нысан аяқталады. Жалпы Астана қаласы бойынша 15 аула абаттандырылады, барлық жұмысты қала күніне дейін аяқтауды көздеп отырмыз» деді Мақсат Тасболат.

Оның айтуынша, 2025 жылға арналған бағдарламаға қатысу үшін 123 өтінім түскен. Сараптамалық кеңестің қарауынан кейін олардың 107-сі дауыс беру кезеңіне өтті, ал 15 жоба ғана іске асыруға жіберілді.

Сарыарқа ауданында күрделі жөндеуден өткен «Иллиэзия» қоғамдық кеңістігі ашылды. Ы.Дүкенұлы көшесі мен Республика даңғылының қиылысында орналасқан сквер толық өзгеріп, жаңа келбетке ие болды. Жалпы аумағы 5,8 мың шаршы метрден астам жерде кешенді абаттандыру жұмыстары жүргізіліп, шағын сәулет нысандарына дейін толығымен жаңартылды.

– Базаны толық жаңартудан бастап шағын сәулет нысандарының заманауи элементтерін орнатуға дейін абаттандыру бойынша кешенді жұмыстар жүргізілді. Алаң көпфункционалды демалыс және белсенді демалыс аймағына айналды. Мұнда жаңа скейт-алан, әртүрлі жастағы балаларға арналған ойын кешендері, көршілердің кешкісін шүйіркелесіп, әңгіме-дүкен құруына ыңғайлы

орындықтары бар аймақтар пайда болды. Алаңды жобалау кезінде ең ыстық күндерде де жайлылық пен функционалдылықты қамтамасыз ету үшін барлық жағдай ескерілді, – деді аудан әкімінің орынбасары Ержан Жұмағұлов.

Жалпы Сарыарқа ауданында аумақтарды абаттандыру бойынша жобалар жүйелі түрде іске асырылуда. Бұл ретте аудан әкімінің орынбасары тұрғындар үшін заманауи, жайлы және қауіпсіз қоғамдық кеңістіктер құруға тырысатынын, осы айдан бастап 16 аула аумағы жаңартылғанын, сонымен қатар, Республика даңғылы, 7/1 мекенжайы бойынша тағы бір демалыс аймағын абаттандыру жұмыстары аяқталғанын атап өтті. Өзгерістер – қалалық ортаны жақсарту жөніндегі үлкен бағдарламаның бір бөлігі, сондықтан осы бағыттағы жұмыс жалғасады.

Сондай-ақ ашық аспан астындағы алаңда спортпен жаттығу құралдары мен жүгіру жолақтары орнатылған. Барлық кеңістік, жас ерекшелігіне қарамастан, тұрғындар үшін қауіпсіз әрі қолайлы болу үшін жан-жақты ойластырылған.

Аудан тұрғыны Марат Смағұлов тұрғындардың ашылуына нәмерелерін ерте келіпті. «Біз мұнда жақын жерде жиналамыз. Сондықтан осы жерге жиі келеміз, серуендейміз. Балалар енді скутермен жүріп, алаңсыз ойнай алады. Бұл жерде барлығы өте ыңғайлы және әдемі. Қуанышымызда шек жоқ» деді ол.

2025 жылы Сарыарқа ауданында 30-дан астам аула аумағы абаттандырылып, тұрғындар игілігіне берілмек. Сонымен қатар қазір бос жатқан екі аумақта халықтың демалысы мен жайлылығы үшін жаңа қоғамдық кеңістіктер салу

жоспарланған. Абаттандырудың бірыңғай стандартына қарамастан, әрбір аула өзіндік ерекшелігі мен тұрғындардың тілегіне негізделген жеке тұжырымдамамен жаңартылады. Жөндеу жұмыстары сол аумақтың нақты қажеттілігіне сай іске асады.

Бұдан бөлек, тарихи мәні бар И.Гёте, Ә.Мәмбетов және Ғ.Қараш көшелерінде күрделі жөндеу жұмыстары жүргізілуде. Бұл аумақтарда кеңейтілген және ыңғайлы жаяу жүргіншілер жолдары абаттандырылып, тұрғындар мен қала қонақтары үшін жайлы орта қалыптастыру көзделіп отыр.

Еске сала кетейік, Астанада биыл 170-ке жуық аула мен қоғамдық кеңістік абаттандырылады. Жұмыс қаланың барлық ауданын, оның ішінде тұрғын үй алаптарын қамтиды. Оның бір бөлігі қазірдің өзінде аяқталған.

АҚЫЛЫ ЖОЛДЫҢ АҚШАСЫН АЙТСАҚ...

Ержан ҚОЖАС

Алдымен осы жобаның аз-кем тарихын айтсақ. Бізде ең алғаш ақылы жолға кірген автожол – «Астана-Щучинск» бағыты. Ол 2013 жылдан бастап ақылы. Арада 6 жылдан кейін, 2019 жылдың басында «Астана-Теміртау», «Алматы-Қорғас», «Алматы-Қонаев» жолдарына ақы төлене бастады. 2021 жылдың қарашасынан бастап ақылы негізде «Астана-Павлодар», «Тараз-Қайнар», «Шымкент-Қызылорда», «Шымкент-Тараз», «Шымкент-Өзбекстан» шекарасы, «Қонаев-Талдықорған», сондай-ақ, «Щучинск-Көкшетау» бағытындағы жолдар іске қосылды. Ал 2023 жылдың соңына қарай «Павлодар-Қалбатау», «Бейнеу-Ақжігіт», «Орал-Самара», «Павлодар-Омск», «Көкшетау-Петропавл», «Орал-Саратов» автожолдарының тағы 6 учаскесі ақылы болды.

ТҮРЛІ-ТҮРЛІ ТӨЛЕМ БАР

Жалпы жолдың төлемақысы Көлік министрлігінің бұйрығымен бекітіледі. Біздегі әр учаске бойынша өзіне бекітілген тарифі бар дедік. Соған орай сомасы да әртүрлі. Сондай-ақ барлық категориядағы автокөліктерге айлық немесе бір жылдық абонементтер бар. Мамандар 1403 нөміріне хабарласып, болмаса kztoll.kz сайтындағы жеке кабинет арқылы абонемент рәсімдеуге болатынын айтады. Бұл ұдайы жолда жүретіндер үшін тиімді.

«Әр ақылы учаске бірнеше аймаққа бөлінген. Аймақтардың шекарасында бақылау аркалары орнатылады. Төлем мөлшері осы аймақтарға тікелей байланысты. Бұл ретте аймақтың ұзақтығы аудандардың ұзындығымен байланысты емес, яғни бақылау аркасын кесіп өту кезінде жүйе көлік құралының бірінен шығуын және ақылы учаскенің келесі аймағына кіруін тіркейді. Төлемақы мөлшері автокөліктердің жүк көтергіштігіне байланысты. І санаттағы жолдарда барлық көлік құралы жол ақысын төлейді, ал II/III санаттағы жолдарда жол ақысы тек жүк көлігінен алынады. Бүгінде «Астана-Павлодар», «Астана-Щучинск», «Щучинск-Көкшетау», «Астана-Теміртау», «Алматы-Қонаев», «Қонаев-Талдықорған», «Алматы-Қорғас», «Тараз-Қайнар», «Шымкент-Қызылорда», «Шымкент-Тараз», «Шымкент-Өзбекстан»

Бүгінде ел бойынша ұзындығы 3900 шақырым болатын 20 бағыттағы ақылы жол учаскесі белгіленген. Бұл жерде жолдың әр учаскесі бойынша әртүрлі тариф те бар. Сонымен, арғысына бармай-ақ, өткен жылдың есебіне үңілсек. Былтыр бюджетке 48 млрд теңге шамасында қаржы түсірген ақылы жолдың ақшасын жауаптылар қалай жаратып отыр? Жол сапасын арттыруды көздейміз деген министрлік биыл тағы қанша ақылы жолды іске қоспақ? «Жыртықты бүтіндейміз» деген жоспарлы әрекеттің ендігі жай-жапсарын мақала өзегінде көрсетуге тырыстық.

шекарасы (Ташкент) учаскелері І техникалық санаттың нормативтік талаптарына сәйкес келеді» дейді министрлік өз жауабында.

АҚША ҚАЙДА КЕТУДЕ?

Былтыр барлық ақылы жолдың есебінен шамамен 48 млрд теңге қаржы түскен. Көпшілікке бұл қаржының қайда жұмсалатыны қызық. Жалпы біздегі республикалық маңыдағы автожолдар ақылы болғаннан бастап олардың шығынына мемлекеттік бюджеттен қаржы қарастырылмаған. Дұрысы, жоба басталғалы ақылы учаскелер өзін-өзі қаржыландыруға көшті.

Министрлік берген ақпаратта түскен қаржы ақылы жолдарды күтіп-ұстауға және жөндеуге жұмсалады. Бұған қардан тазалау, тайғаққа қарсы материалдарды себу, қар тоқтататын қоршау орнату, жол белгілерін жаңарту, жолақтар салу, күнделікті жолдың бойын және жиектерін жинау, демалыс алаңдарын тазалау, т.б. жұмыстар кіреді. Сондай-ақ осыған қажетті арнайы техника сатып алу да қарастырылған.

Рас, жолдың ақысын төлеген соң ондағы жағдайдың жасалғаны дұрыс-ақ. Бірақ кейбір жерлерде қызмет көрсету сервисінен бөлек, жол сапасы да көңіл көншітпейді.

Айта кетейік, ақылы автожолдарды күтіп-ұстауға «ҚазАвтоЖол» ҰК» АҚ-тың облыстық филиалдары және «КАЖсервис» ЖШС жауапты.

– Жергілікті «ҚазАвтоЖол» мекемесі өзіне тиесілі жұмысты атқарып отырса, көлік жүргізушілері оған дау айтпайды. Тек халықтан түскен түсімнің мақсатты жұмсалғаны керек. Өзім көп қатынайтын «Қызылорда-Шымкент» бағытында бұл жұмыс жақсы жолға қойылған. Ойылған-бұзылған жолды тез арада тегістеп, қалпына келтіріп отыр. Ал осыны қайта келтіру үшін теңдерге салып, құжатын рәсімдеп, құрылысты жүргізетін компания белгілі болам дегенше,

бұзылған жол одан әрі бүлінеді. Бір сөзбен айтқанда, уақыт көп кетеді. Сондықтан ақылы жол күтіміне жауаптылардың бір жерден бекітілгені дұрыс та шығар, – дейді көлік жүргізушісі Бағдат Есжанов.

Қазір ақылы учаскелердің бойында 326 сервис нысаны бар. Оның 78 пайызы ұлттық стандарт талабына сай. Сервис деп отырғанымыз – жанармай құю бекеттері, кемпингтер, қонақ үйлер, тамақтану пункттері, техникалық қызмет көрсету станциялары мен дәретханалар.

2029 ЖЫЛ: АҚЫЛЫ ЖОЛ – 11 МЫҢ ШАҚЫРЫМ

«ҚазАвтоЖол» ҰК» АҚ-тың 2023-2032 жылдарға арналған даму жоспары аясында республикалық маңызы бар автомобиль жолдарында ақылы жүйе кезең-кезеңімен енгізіледі. Ақылы жүйе енгізілетін учаскелерді анықтау кезінде транзиттік бағыттарға назар аударылады. Ал 2024-2025 жылдары жалпы ұзындығы 2,4 мың шақырым («Қостанай-Троицк», «Ақтөбе-Орынбор», «Ақтау-Бейнеу», «Қызылорда-Ақтөбе» облысының шекарасы, «Үшарал-Достық», «Қостанай-Денисовка», «Мақат-Қандыағаш», «Тараз қаласындағы айналма жолы», «Қарағанды қаласындағы айналма жолы», «Балқаш-Бурылбайтал», «Шу-Бурылбайтал») жолда ақылы жүйе енгізіледі деп жоспарланған. Ал ақылы учаскелерді енгізу жоғарыда аталған автомобиль жолдарында жөндеу жұмыстары аяқталғаннан кейін және олар нормативтік талаптарға толық сәйкес болғаннан кейін ғана бірте-бірте басталатын көрінеді. Ресми деректерде бұл жолдардың кейбірі ақылы санатқа кіріп те үлгерген.

– Ақылы жолға ақша төлейсің, бірақ онда сервистік қызмет көрсету сапасы қалай? Көлік бұзылса немесе жанармай бітсе, бәлкім, басқаша жағдай болса, тұрақтайтын орын саны жет-

кілікті ме? Екіншіден, ақылы жол бойындағы орташа жылдамдық көрсеткіші деген де бар. Яғни жылдамдықты белгілі бір деңгейден асырмау. Тегіс жолда көп жүргізуші осыдан қателесіп жатады. Жетер жеріне жедел жетіп, уақыт ұтқысы келетін жүргізуші жолға ақы төлеуден бөлек, бұл жағынан айыппұл арқалауы да бек мүмкін. Мемлекет дәл осы жүйені табыс көзіне айналдырып алғандай. Көп адам осыған шағым айтады. Өйткені 4 сағатта жететін межеге орташа жылдамдық сағатына 110 шақырым қойса, 6-7 сағатта көзіне ұйқы тығылып, шаршап барады емес пе? Апатты болдырмаудың себебі деп түсіндіруі мүмкін, керісінше, ұлы жолда көзі ілініп, жол шетіне аунап кетіп жатқандар да көп, – дейді экономист Мырзахмет Өксімбаев.

Оның сөзінше, ақылы жол жүйесінде осындай мәселелерді қайта қарау керек сияқты. Сондай-ақ өзге де шет мемлекеттердің тәжірибесіне сүйенген абзал. Әсіресе, Еуропа мемлекеттерінде бұл сала жақсы жолға қойылған.

– Мен Германияда болдым, онда ақылы жол деген ұғым жоқ. Біздегілер айтып жүрген оның ақшасы жолдың күтіміне кетеді дейтінге келсек, мен айтқан мемлекетте бұл жағына сол үлкен автобандардың бойындағы сервистік нысандардан түскен салықтар осындай мақсатқа жұмсалады екен. Бір қызығы, ондай сервистік нысандар белгілі бір қашықтықты сақтай отырып орналасқан. Бұл – көлік жүргізушілеріне үлкен көмек, – дейді сарапшымыз.

Жалпы 2029 жылға дейін реконструкциялау жұмыстары жүріп, оның аяқталуына қарай мұндай ақылы жолдардың көлемі 11 мың шақырымға жеткізілмек. Бірақ бұл да сенімсіз. Кейінгі уақыттағы жол инфрақұрылымына қатысты сынның көп екенін ескерсек, халық қалтасын қағатын сапасыз жол саны бірден кемуді неғайбыл.

БҰЗАҚЫЛЫҚ ҚОҒАМДЫ БҰЗАДЫ

Қазақта «Бір жылыңды ойласаң егін ек, он жылыңды ойласаң ағаш ек, жүз жылыңды ойласаң ұрпақ тәрбиеле» деген сөз бар. Соңғы жылдары елімізде кәметке толмағандар мен жастар арасында бұзақылық көбейгені біздің қоғамды қатты алаңдатып отыр. Бұл – тек құқықтық мәселе ғана емес, бүкіл қоғамның рухани-мәдени ахуалын, оның ішінде отбасы құндылығы мен мектептегі тәлім-тәрбиенің әлсірегенін көрсететін әлеуметтік құбылыс.

Мәселен, 2025 жылдың алғашқы айларында елді дүрліктірген бірнеше оқиға орын алды. Астана қаласында 14 жасар баланың 5 жасар бүлдіршінге пышақпен шабуыл жасауы. Семейде бір топ оқушы өз қатарласын ұрып-соққан видеосы әлеуметтік желіде тарады. Жаңаөзендегі лицей оқушысының соққыға жығылып, ауруханаға түсуі. Осындай оқиғалар еліміздің әр өңірінде тіркеліп жатыр. Бұл жағдай жасөспірімдер арасындағы агрессия деңгейі шектен шыға бастағанын көрсетеді.

Бас прокуратураның мәліметі бойынша 2024 жылы елімізде кәметке толмағандар тарапынан 1890 қылмыстық іс тіркелген. Бұл – күн сайын 5-ке жуық құқық бұзушылыққа жасөспірімдер қатысады деген сөз.

Қоғамдағы құндылықтар жүйесінің әлсіреуі, отбасындағы тәрбиенің азаюы, әлеуметтік желілер мен онлайн-ойындардың ішпалы жастарды теріс жолға итермелеуде.

Ішкі істер министрлігі биылғы жылды «Құқық бұзушылықтың алдын алу жылы» деп жариялап, «Жасөспірім» атты арнайы шара бастады. Жақсы бастама. Дегенмен бұл тек полиция мен әкімшілік айыппұлмен ғана шешілетін мәселе емес. Бұл үшін келер ұрпақтың тағдырын ойлайтын, ұлттық мүдде мен құндылықтарды бәрінен жоғары қоятын бағдарлама жасап, бабадан ұрпаққа жалғасып келе жатқан тектілік жолын қалыптастыруымыз қажет.

Бізге уақытша ұпай жинау мен популизм қажет емес, нақты іске бағытталған, терең де дәйекті көзқарас қажет. Осыған байланысты келесі ұсыныстарды назарға алсақ:

- Құқық қорғау органдары, мектептер мен әлеуметтік қызметтердің өзара байланысын күшейтіп, жасөспірімдер арасындағы құқық бұзушылықтың алдын алуға бағытталған шараларды нақты жүйеге келтіру.
- Жасөспірімдерге қатысты құқық бұзушылықтар бойынша нақты, бірізді статистикалық деректер қорын қалыптастырып, проблемалы өңірлерді анықтау және оларды терең зерттеуді жолға қою.
- Жас буынның психологиялық және әлеуметтік жай-күйін жақсарту үшін арнайы бағдарламалар әзірлеп, отбасы мен мектеп арасындағы байланысты нығайтатын тетіктерді іске қосу.
- «Ұл тәрбиелей отырып, халықты тәрбиелейміз, қыз тәрбиелей отырып, ұлтты тәрбиелейміз» деп Мұхтар Әуезов атамыз айтқандай, ұл мен қызды тәрбиелейтін жалпыұлттық бағдарлама жасалу қажет.

Ардақ НАЗАРОВ,
Мәжіліс депутаты

Абай облысы мал шаруашылығы қарқынды дамыған аймақ екені мәлім. Осы орайда, кеңес заманында ет өндіру мен экспорттаудан алғашқы үштікке

Пленарлық сессияда жиынға арнайы келген Мәжіліс депутаттары Нұртай Сабильянов, Ринат Зайытов және Мақсат Толықбай, Сенат депутаттары Айнұр Арынбекова мен Қайрат Тастекеев, «Agro Land Co» ЖШС бас директоры Ерлан Мұқашев, «KAZ Minerals» тобы

Абай облысының әкімі Берік Уәли форум соңында «Семейдің сәулет келбеті» атты ашық байқау жарияланғанын хабарлады. Болашақта бой көтеретін «Semey Smart City» ықшам ауданында құрылыс жұмыстары 7 аталым бойынша жүргізіледі. Форумды қорытындылаған өңір басшысы алқалы жиынның нәтижелі, табысты болғанын айтып, қонақтар мен жерлестеріне алғысын жаудырды.

Райхан
РАХМЕТОВА

Ұлы ақын жүрген жолдармен жүру үшін Абай облысына пойызбен арнайы сапарға шыққан «Елорда Ақпарат» медиахолдингі ұжымы Семей таңын теміржол вокзалында қарсы ала отырып, өңірге аяқ басты. «Абай жүрген жолдармен» танымдық-тарихи экспедициясы аясында 20-дан астам елордалық журналистер қауымын облыстың Ішкі саясат басқармасының басшылығы мен қызметкерлері құшақ жая қарсы алды. Іргесі 1718 жылы қаланған, «Қазақстанның тарихи орталығы», еліміздің мәдени астанасы саналатын көне шаһар 2022 жылдан бастап ресми түрде Абай облысының әкімшілік орталығы болып белгіленгелі қайта гүлденіп, қордаланып қалған мәселелері шешімін табуда екен. Сапарымызда бүкіл экспедицияның басынан аяғына дейін серік болған, Абай әлемін терең білетін Бөрілідегі М.Әуезов музей-үйінің директоры Шахжан Бекенұлы мен Абай облыстық Ішкі саясат басқармасының бас маманы, экскурсовод-гид Азамат Қажыбаев екі көлікке бөлінген елордалық журналистерді Семейден 178 км жерде Абай ауданы аумағында орналасқан Жидебай қорық алқабына қарай бастап, жолай барлық тарихи-мәдени ескерткіштерге тоқтай отыра киелі жердің қасиетін ақын жайлы жинаған мол білімімен ұғындырып бастады. «Абай жолында» Әуезов суреттеген жер-су аттары мен табиғат көріністері біртіндеп көз алдымызға келіп, бабалар жүрген жолдардағы дала дүбірі құлағымызға естілгендей болды.

КҮШІКБАЙ БҰЛАҒЫ

Семейден шыққан бойда Күшікбай асуына кезіктік. Ертеректе осы маңда ержүрек Күшікбай атты батыр болыпты. Уақ батыры ауру меңдесе де

ЖИДЕБАЙ-БӨРІЛІ:
АБАЙ ЕЛІНЕ САЯХАТ

Хәкім Абай туып-өскен Шыңғыстау бөктерінің әр тасы – тұнған тарих. Соның баурайындағы киелі Жидебай қорығы – ақынның ата қонысы және өзі мен туыстары мәңгілік тұрақ тапқан бейіт мекені. Табанының табы қалған, өшпейтін шығармалары дүниеге келген тарихи орынды көруге арнайы алыстан ат терлетіп келетін ішкі және шетелдік туристер қарасы қашанда қалың. Топырағын басып, ауасын жұтқан сәттен мұнда ерекше бір тылсым күш бойды билеп, әрі қарай Абай әлеміне еріксіз жетелеп кетеді.

жаумен шайқасып келіп, көз жұмған төбеге оның аты беріліп, еңселі ескерткіш орнатылған. Етегінде суы ем, мөлдір бұлақ ағып жатыр. Ол да Күшікбай бұлағы деп аталады. Сол бұлақтан бәріміз су ішіп, тілек тілеп, артық бөтелкемізді толтырып, батырдың рухына құран бағыштадық.

БӨРІЛІДЕГІ ӘУЕЗОВ
МУЗЕЙ-ҮЙІ

Облыс орталығынан 82 шақырымда Семей-Қарауыл тас жолының шығыс жағында 4 км қашықтықта жатқан Бөрілідегі М.Әуезов музей-үйіне келдік. Бөрілі – Абай заманынан бері Әуез әулетінің ата қоныс-қыстауы. Ол 1987 жылы облыстық тарих-өлкетану музейінің бөлімі ретінде ресми түрде музей болып ашылған. Бір қабатты кірпіштен салынған ғимарат 8 бөлмеден тұрады. Атап айтқанда, олар – Әуез бөлмесі, Мұхтардың балалық жастық шағы, М.Әуезовтің шығармашылығы, «Абай жолы» романының тарихы, Мұхтар Әуезов – Алматыда, М.Әуезов шетелде, Туған жердегі кездесулер, Шошала. Осы бөлмелер атауларының өзі мұнда қандай құнды деректер сақталғанын көрсетеді. Абайды әлемге танытқан Әуезовтің музей-үйіндегі ерекше жәдігерлердің қатарында оның киген костюмі, ұлы Мұратқа қолтаңбасымен сыйлаған кітабы

және ақын Олжас Сүлейменов қолтаңбасымен қалдырған кітабы да бар.

АБАЙ ТУҒАН СЫРТ
ҚАСҚАБҰЛАҚ

Семей – Қарауыл тас жолынан 2 км жерде күн батысқа қарай бұрылыста Сырт Қасқабұлақ алыстан жарқырап көрінді. Осы бұлақ басында Абай дүниеге келген. Қауырсын қаламмен «Туғанда дүние есігін ашады өлең» деген Абай өлеңінен үзінді келтірілген бір жапырақ ақ қағаз бейнеленген стелла ескерткіш алдына келіп тоқтадық. Ұзақ жылдар ескерусіз, қараусыз қалған жер 2019 жылы күрделі жөндеуден өткен екен. Байқасақ, стелла орналасқан алаңқай Абайдың домбырасының пішінінде жасалыпты. Нысан басында ақынның 45 қара сөзі үш тілде жазылған мәрмәр тастар қойылған. Шырша, шынар ағаштары отырғызылып, абаттандырылған. Келуші туристерге қолайлы болу үшін басына орындықтар қойылып, жарық шамдары орнатылған. Аңыз бойынша Сырт Қасқабұлақтағы құдық суының қасиеті бар. Мұнда дала рухынан нәр алып, Абайдай дара тұлғаны сыйлаған киелі

ЕҢЛІК-КЕБЕК
ЕСКЕРТКІШІ

Қазақтың ғашықтар тізіміндегі тағдыры қайғылы, өмірі өкінішпен аяқталған Еңлік-Кебек ескерткіші екеуі жерленген маңайдан алыс емес екен. Билер сотының кесімі бойынша 1780 жылы шілдеде ат құйрығына байланып, сүйреп өлтірілген қос ғашыққа қойылған махаббат мұнарасы басындағы тарихи

әңгіме бәрімізді мұңға батырып, әйел теңсіздігі асқынған дәуірде өмір сүрудің азабын жеткізді. Семей – Қарауыл тас жолынан 5 км жерде орналасқан ескерткіш жанында да гидтеріміздің әсерлі әңгімесін тыңдап, естелікке суретке түстік. Бір-біріне деген шынайы сезімін елден жасыра алмай, дәстүрден аттаса да сол кезеңнің заңына қарсы шыққан қос мұңлықтың ескерткішін аудан тұрғындары 1960 жылы тұрғызған екен. «Көп жасамай, көк өрған, Жарасы үлкен жас өлім» деген Абай сөзі құлпытасқа қашалыпты. 2022 жылы ескерткішке жөндеу жұмыстары жүргізіліп, жаңғыртылған.

АҚШОҚЫДАҒЫ
ҚҰНАНБАЙ ҚОРЫМЫ

«Құнанбай болмаса қазаққа Абай қайдан болсын?!» демекші, Жидебайға дейін алдымен Ақшоқыдағы Құнанбай басына барып, рухына тағзым еттік. Байқағанымыз, Семей халқы Құнанбайдан қалған өсиет сөздер мен оның кесек келбетін көркемдейтін ел ішіндегі оған қатысты әңгімелерді жатқа соғады. Тұтас қазақ тарихында орны биік тұлға Құнанбай әулетінің қорымында өзі мен балалары, әйелі Нұрғаным, келіндері мен немерелерінің денесі де бар. Шахжан Бекенұлының айтуынша, 2020 жылы пандемия кезінде бұл жер қорым ретінде жан-жағы қоршалып, аты жазылған құлпытастар қойылғанда оларды ешкіммен ақылдаспай ретсіз орнатқан. Сондай-ақ кейбірінің әкесінің аты жазылмаған. Ал дұрыс орналастыру тізімі Шахжан Бекенұлында бар. Тағы бір мәселе – қорым ішінде адамдар денесі жатуы мүмкін жерлерге тас төселіп, жол салынған. Осыған орай биыл Абайдың 180 жылдығы қарсаңында облыстың жаңа басшылығы олқылықтың орнын толтырса деген өтініш бар. 2020 жылы елімізде тұңғыш рет Құнанбайға арнап оның өмір жолы мен қайраткерлігін дәріптеу үшін салынған музей осы қорым қасында.

ЖИДЕБАЙ ҚОРЫҒЫ

Туристерді қатты қызықтыратыны – осы қорық. Атауы бұл жерді Құнанбай, Өскенбай әулетіне дейін мекен еткен Жидебай батыр есімімен байланысты. Қорық аумағы 6400 шаршы метрді құрайды. Оның құрамына 16 тарихи нысан кіреді. Бұл нысандар қатарында Мұсақұл төбе, Зұлғарыш, Зұлпатан қоралары, Жидебай қорығы, Құнанбай құдығы, Абай музей-үйі, Махмұт қорасы, Ырыздықбай қорасы, Кеңгірбай би мазары, Оспан көлі (Боктының көлі), Оспан құдығы, Турағұл қорасы, Құдайберді зираты, Зере-Ұлжан мазары, Абай-Шәкәрім кесенесі, Еркежан зираты, Өртен (Өртен) тауы бар.

(Жалғасы 12-бетте)

БАЛАЛАР ӘДЕБИЕТІН ҚАЛАЙ ӨРКЕНДЕТЕМІЗ?

Биыл Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың бастамасымен тұңғыш рет Ұлттық кітап күнін кең көлемде атап өттік. Бұл Қазақстан халқының мәдени-рухани дамуына, білімдік қажеттіліктерін қанағаттандыруға үлес қосатын, кітап пен оқуға деген құрметті арттыратын маңызды мемлекеттік бастама болып табылады.

Енді елдің рухани-мәдени деңгейін өсіретін іс-шаралар жүйесінде балалар әдебиетін қолдауға ерекше басымдық беруіміз керек. Өйткені балалар әдебиеті – елдің рухани қауіпсіздігі мен интеллектуалдық әлеуетін қамтамасыз ететін стратегиялық маңызды ресурс. Оны қолдау арқылы білім беру сапасын арттыруға, мемлекеттік тілді дамытуға, мәдени мұра мен ұлттық кодты сақтауға зор мүмкіндік туындайды.

Белгілі жазушы Бердібек Соқпақбаевтың: «Балаға арнап жазу – ең қиын әрі ең жауапты іс. Себебі сен оның санасын емес, жүрегін тәрбиелейсің» деген даналығына өз деңгейінде назар аударуымыз қажет. Америкалық ғалым Бруно Беттельгеймнің: «Ұлттың рухани келбеті – оның балалар әдебиетінен көрінеді» деген пікірі де ерекше мәнге ие.

Шынында, балалар әдебиеті – тек қызықты оқиғалар тізбегі ғана емес, баланың дүниетанымын қалыптастырып, моральдық құндылықты ұғындыруға көмектесетін рухани тәрбие құралы. Оны оқу арқылы бала адалдық, қайырымдылық, батылдық, достық, отансүйгіштік сияқты қасиетті бойына сіңіреді.

Дамыған әлем елдері дәл осы тәрбиелік күшке сүйене отырып,

балалар әдебиетін кешенді түрде қолдауға ерекше мән береді, сапалы шығармалар шығару мен оқыту әдісін жетілдіреді. Мәселен, Оңтүстік Корея, Финляндия және Германия сияқты елдердің тәжірибесі бұл бағытта мемлекеттік қолдаудың, кітапхана саясаттың басым бағытының бірі. Үкімет кітапхана жүйесін дамытуға, заңнамалық базаны жетілдіруге, кітап сапасына жоғары талаптар қоюға және ұлттық оқуды насихаттауға баса назар аударады. Мемлекет балалар жазушылары мен иллюстраторларына жыл сайын арнайы сыйақы белгілеп, халықаралық байқаулар арқылы шығармашылығын ынталандырады. Сонымен бірге «Ғажайып кітапхана» жобасын жүзеге асырып, балаларға ыңғайлы заманауи кітапханалар желісін құрды.

Финляндия үкіметі жыл сайын балалар кітабын шығаруға арнайы гранттар бөліп, мектеп кітапханаларын тұрақты жаңғыртып отырады. Ұлттық баспаларға баяу сатылатын кітаптарды сатып алуға субсидия тағайындайды.

Сонымен қатар, балалар мен жасөспірімдер әдебиеті үшін марапаттау жүйесі қалыптасқан. Балалар әдебиеті елдің ең басты құндылығы екенін дәлелдейтін тағы бір дәлел – кейбір мектептерде мұғалімдердің кітапхана қызметі бойынша арнайы даярлығынан өтіп, оған сәйкес қосымша ақы алады. Осындай кешенді шаралардың нәтижесінде «Балаға кітап оқуға арналған сыйлық», «Дауыстап оқу», «Әр балаға арналған кітап сөмкесі» сияқты ұлттық бағдарламалар табысты жүзеге асырылуда. Балалар әдебиетін мемлекеттік қолдау іс-шаралары Ұлыбритания, Германия, Норвегия сияқты елдерде де жақсы дамыған.

Қазақстанда бұл салада бірқатар кемшілік байқалады. Қолда бар дерекке сүйенсек, Оқу-ағарту министрлігіне қарасты мектептерде қазақ тіліндегі кітап қорының үлесі 39 пайыз болса, оның тек 11,8 пайызы ғана заманауи қазақ әдебиетін құрайды. Мемлекеттік тапсырыспен шығарылатын балалар әдебиетінің жылдық көлемі орта есеппен 30-40 атаудан аспайды.

Ал 15 жастағы қазақстандық білім алушылардың жалпы орташа балы PISA-2022 зерттеуіндегі оқу сауаттылығы бойынша 386 балл-ды құрады, бұл экономикалық

ынтымақтастық пен даму ұйымы елдерінің орташа көрсеткішінен 90 балға төмен және зерттеуге қатысқан 81 елдің ішінде 61-орынға сәйкес келеді. Білім алушылар арасында оқу сауаттылығы бойынша ауыл (357 балл) мен қала (394 балл) арасындағы алшақтық 37 балды құрады. 2018 жылғы мәліметтермен салыстырғанда екі топтың да көрсеткіші 7 балға төмендеген.

Қазақстанда балалардың тек үштен біріне жуығы ғана жаңа кітапты өз еркімен оқиды. Ал ауылдық жердегі балалардың басым көпшілігі көркем әдебиетті тек мектеп тапсырмасын орындау үшін оқитыны анықталды. Халықаралық ұйым бұл нәтижелерге сүйене отырып, қазақ балаларының көркем әдебиетке қызығушылығы төмен және оқу мәдениетінің жеткіліксіз деңгейде екенін атап көрсетті. Бұл жағдайға бірнеше фактор әсер етеді.

Біріншіден, балалар жазушылары мен баспагерлердің айтуынша, кітаптардың орташа таралымы 1000-2000 дана аралығында ғана болып, бұл бүкіл республикадағы балаларды қамтуға жеткіліксіз. Екіншіден, балаларға арналған анимациялық әдебиет, инклюзивті бағыттағы және көптілді контент секілді заманауи бағыттар назардан тыс қалып отыр. Балалар әдебиетіне жасалған инвестиция – ұлттың болашағына жасалған ең сенімді әрі ұзақ мерзімді инвестиция.

Жоғарыдағы жағдайды ескере отырып, мынадай ұсыныстарды жүзеге асыруға қолдау көрсеткенді жөн деп санаймыз:

1. Мәдениет және ақпарат министрлігі мен Оқу-ағарту министрлігі бірлесіп, балалар әдебиетін дамытуға арналған ұлттық стратегияны қабылдауы қажет. Қажет болған жағдайда Ұлттық кітапхана туралы заңды дайындап, қарастыруы тиіс.

2. Қазақ тіліндегі балалар әдебиетін цифрлық форматта дамыту мақсатында ұлттық онлайн-платформа құру және ауылдық аймақтарда жылжымалы кітапханалар жүйесін кеңейту арқылы барлық балаларға тең қолжетімділікті қамтамасыз ету маңызды.

3. Балалар әдебиеті саласында еңбек ететін жас қаламгерлер мен баспагерлерге арнайы стипендиялар тағайындап, салықтық жеңілдіктер беру және шығармашылық резиденциялар жүйесін енгізу қажет.

Рүстем РҮСТЕМОВ,
Сенат депутаты

«Н» ҚАЙДА КЕТТІ

НЕМЕСЕ «ЖАНА» ДӘУІРГЕ АЯҚ БАСТЫҚ ПА?

Үйіміз мектепке жақын болғандықтан, мектеп ауласында өткен түрлі мерекелік думандардың дауысы алдымен бізге жететін. Бір қарағанда жақсы-ақ. Бірақ кешегі іс-шара көңілге кірбің түсірді. Жүргізуші мұғалім: «Балалар, жанағы әнді қайта айтамыз», «Мен жана не дедім?» деп қайталай бергені көңілден бұрын құлаққа түрпідей тиді.

Қалиакбар
ҮСЕМХАНҰЛЫ

Н – Н

Оқытушы әрі мектеп сахнасынан сөйлеп тұрған соң, қазақ тілінің мәйегін бұзбай, тазалығын сақтаса нетті?! Бірақ бұл тілдік қателік бүгінгі мұғалімдер үшін таңсақ болмай қалғаны анық. Бұл – жай ғана жаңсақ айту емес, төл дыбысымыз – «н» әрпінің жоғалып бара жатқанының нақты көрінісі. Шынын айтсам, қазақша мүдірмей сөйлейтін өз балам да сол мектепке барғалы «н»-ын жоғалтып, «ыңқылдап» сөйлейтінді шығарды. Бір айдай жағаласып жүріп, әріптің орнын әрең таптық. Бұл – күлкі емес, күрсінерлік жағдай.

Қазір мұғалімдер ғана емес, жүргізуші, журналистер арасында «н» дыбысын айта алмайтындар көбейіп барады. Ең сорақысы – мұндай сөйлеу мәнері «Жаңа Қазақстан», «Жаңа жыл» сияқты ресми ұғымдарға да еніп үлгерді. Экраннан, сахнадан «ЖА-НА» деп айтқан сайын жүрек шымырлайды.

Қазақ тілінің төл дыбысы саналатын «н» түбір сөздердің құрамында жиі кездеседі (таң, тең, тоң, көң, тың, жең, мең, сең). Ның/нің, дың/дің, -тың/тің, -ың/ің, -сың/сің түрінде қосымшаларда да жиі кездеседі. Қазақ тілінің осы бір дыбысының ерекшелігін ескермей, «Тәнертен көңіл күйім бұзылып, сен соққандай есенгіреп қалдым» деп «н»-сыз сөйлесе, сөзде не қадір, сөйлемде не мағына қалады? Есенгіреп, сандалып қалды деген мағына беретін «сең соққандай» деген сөзді «н»-сыз айтсақ, сөздің мағынасы бүкілдей өзгеріп кетпей ме?! Демек, «ң» – қазақ тілінің ішкі құрылымын сақтап тұрған дыбыстық тірек. Ендеше «ң»-ды айта алмау – төл сөзіміздің бұрмалануы ғана емес, түсініктің өзгеруі, тамырдан ажырау. Ғалымдар «егер әдістемелік құралдарда «ң» дыбысының артикуляциясы дұрыс түсіндірілмесе, болашақта бұл дыбыс мүлде жойылып кетуі мүмкін» деп дабыл қағып келеді. Түрік тілінде де дәл осылай болған – арнайы таңбасы болмағандықтан, ұрпақ тілінен жоғалып кеткен. Украина тілінде де «ң» болған, кейін жоғалтып алған деген дерек те бар.

Қазақ тілінде сөз басында кездеспейтін бес дыбыстың (р, й, у, л, ң) бірі осы «ң» дыбысы (ңоң-ты есепке алмағанда). Сондықтан да оның әліпби атауы «ңы» емес, «ың» болатынын кезінде А.Байтұрсынұлы ескертіп кеткен. Ендеше тіліміздің табиғатын сақтап қалғымыз келсе, әр әріптің мәнін, әр дыбыстың қызметін дұрыс ұғуымыз керек. Теледидардан «кен дала», «Жаңа Қазақстан» деп «н»-сыз жазып, жас ұрпақты соған үйретсек, ертеңгі ұрпақ қазақ тілін қазақша емес, шала сөйлеуді «норма» деп қабылдайды. Осы тұрғыдан алған ең үлкен жауапкершілік алдымен ұстазда, журналисте, жазарман мен сөйлерменде. Яғни жауапкершілік бізде.

Әліпбидегі әр әріп – ұлттық код. «Н» – қазақтың үні. Сол үн өшсе, ұлт үнсіз қалады. Абай болған абзал!

ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ АРТТЫРАДЫ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев «Біз, ең алдымен, жастарды кітап оқуға баулуымыз керек. Сонда жаппай кітап оқитын ұлтқа айналамыз» деген еді. Осы рухани байлығымызды насихаттап жастарды кітап оқуға баулу мақсатымен Астана қаласы әкімдігінің «Орталықтандырылған кітапханалар жүйесі» КММ көптеген іс-шаралар өткізуде. Сондай шаралардың бірі – кітап көрмелері.

Бұл кітап көрмелерінің мақсаты – кітапты насихаттау, кітап пен оқуға деген қызығушылықты ояту, қоғамның интеллектуалды әлеуеті мен мәдени құндылықтарын арттыру, өскелең ұрпақтың рухани-адамгершілік білімін арттыру.

Көркем безендірілген көрмелер оқырманды тартары сөзсіз. Осы орайда библиография бөлімі жыл басынан мерейтой иелеріне, мемлекеттік мерекелерге арнап кітап көрмелерін ұйымдастырып келе жатыр.

«Әдебиеттің асқаралы алыптары мерейтойлық кітаптар шеруі» атты кең көлемде жылдық кітап көрмесі биылғы жылдың мерейтой иелеріне арнап қойылды. 2007

жылдан бері ұлттық әдебиетіміздегі ең үздік деген туындыларды оқу және насихаттау, оқу ісін ілгерілету, рухани мұрамызды сақтау, сондай-ақ жастарды отаншылдыққа әрі өнегелілікке тәрбиелеу мақсатымен «Бір ел – бір кітап» акциясы» жүргізіліп келеді. «Бір ел – бір кітап-2025» республикалық акциясының аясында проза және поэзия жанры бойынша көрнекті жазушы, ақын, сыншы Тәкен Әлімқұловтың шығармалары мен Мемлекеттік сыйлықтың иегері, көрнекті ақын Жұмекен Нәжімеденовтің шығармалары таңдалды. Сонымен қатар көрмеге қазақтың нар тұлғалары, ақындар Қадыр Мырза Әлі мен Тұманбай Молдағалиевтің, күллі ғұмырын

қазақ әдебиеті мен тарихына арнаған классик жазушы Илияс Есенберлиннің, заңғар жазушы Мұхтар Мағауиннің, жазушы Сәбит Мұқановтың, ғалым, шығыстанушы Шоқан Уәлихановтың, көрнекті ақын, майдангер жазушы Әбу Сәрсенбаевтың, Алаш қайраткері Міржақып Дулатұлының шығармалары мен осы кісілер туралы жазылған кітаптар қойылған.

«Таза Қазақстан» экологиялық акциясы аясында кітапханамызда түрлі іс-шаралар өткізіліп келеді. Ұрпақты тәрбиелеу үшін ең алдымен өзімізді тәрбиелеуіміз керек. Айналаны таза ұстап, қоршаған ортаға құрметпен қарасақ, тазалыққа жаны жақын ұрпақ қалыптасатыны ақиқат.

Төлен
ТІЛЕУБАЙ

ТАЗАЛЫҚ –
МЕДЕНИЕТТІҢ МӘЙЕГІ

«Адам еңбек етуге, маңдай тері сорғалап жұмыс істеуге тиіс, ол кім болса да, оның өмірінің мағынасы мен мақсаты, оның бақыты, оның шаттығы тек сол еңбекте ғана» депті орыс жазушысы Антон Чехов. Расында да адал, таза еңбек қана адам баласының жанын айқындыққа, жарасымдылыққа және өзіне-өзі ризалық сезімге кенелтіп, бақытты ете алатыны айдан анық. Мінеки, осындай дене еңбегімен айналысып, ортақ үйіміздің бет-бейнесін, тазалық мәдениетін қалыптастыруға өлшеусіз үлес қосып жүрген жандар – көше тазалаушылар. Олар көшелер мен тротуарлардағы құл-қоқысты жинап қана қоймайды. Тазалық пен тәртіп әдебін қалыптастырады. Қала мәдениетін дамыту идеологиясын насихаттайды. Тазалық дегеніміз – қоғамға құрмет, мәдениеттің мәйегі, үйлесімділіктің үлгісі.

«Астана Тазалық» мекемесінің жұмысшылары жылдың төрт мезгілінде: қыстың аязы мен көктемнің батпағында, жаздың шаң-тозаңы мен күздің қара суығында тәулік бойы еңбек етеді. Олар демалыс, мереке күндері де жұрт құсап, төсегінде алаңсыз ұйықтап жатпайды. Бас қаламыздың тазалығы мен көркі үшін қолынан сыпырғышы мен шелегін тастамайды. Ағаштарды күтіп-баптап, арықтарды тазалап жүреді. Олар – көзге көрінбейтін тазалық майданының сарбаздары. Бұл – күнделікті атқаратын жұмыс қана емес, туған қалаға, туған еліңе, өз ұлтына қызмет ету.

ТАЗА ҚАЗАҚСТАН –
ӨМІР САЛТЫМЫЗ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев тазалық пен тәртіп мәселесін ешқашан назардан тыс қалдырған емес. Соның бір дәлелі – өткен жылы «Таза Қазақстан» атты жалпыхалықтық бастамасын іске асыруға тапсырма берді. «Таза Қазақстан» экологиялық фестивалі аясында елордадағы «Жастар» саябағында экobel-сенділермен бірге ағаш егіп, тазалықтың мәні мен мағынасы туралы пікірімен бөлісіп, ойдың да, бойдың да, қоршаған ортаның да тазалығын сақтау әр адамның ішкі мәдениетінің көрсеткіші деп баға берді. «Тазалық әр адамнан, әр үйден, әрбір көше мен әр қаладан басталуы керек. Өйткені «Таза Қазақстан», бұл – бір күндік науқан емес. Бұл – біздің өмір салтымыз» деді саябақта сөйлеген сөзінде Президент.

Сол жылында Мемлекет басшысы табиғатты аялау, тазалық мәдениетін әрбір азаматтың, әсіресе, жас ұрпақтың санасына сіңіру өзекті екеніне назар аударып мынадай ойын айтты: «Қоқысты сұрыптау, су мен жарықты үнемдеу, қоғамдық орынды бүлдірмеу – аса маңызды. Бұл біздің қоғамның қалыпты қағидатына айналуы қажет. Экологиялық ағарту ісіне айрықша мән берген жөн. Мұны «Таза Қазақстан» науқанының негізгі бағыттарының бірі деуге болады. Уақыт өткен сайын көптеген адамдардың қоршаған ортаны аялауға, қорғауға ұмтылып жатқанын көріп отырымыз. Азаматтарымыз экологиялық талаптарды сақтап, оны саналы түрде өмір салтына айналдырып келеді».

Ақиқатында «Жұмыс – менің бірінші рақатым» деген көше тазалаушының еңбегін құрметтеу, лайықты бағалау – әрбір қала тұрғыны мен қонағының міндеті болуы тиіс. Президент атап айтқандай, тұрғындар тазалық пен тәртіпті күнделікті өмір салтына айналдырғанда

ОРТАҚ ҮЙІМІЗДІ ҚАЛАЙ КҮТІП ҰСТАЙМЫЗ?

Ажарлы астанамыз, бақуатты бас қаламыз күннен-күнге көркейіп келеді. Айналамызға қарасақ, әп-әдемі қала, жап-жасыл желек, тап-таза көшелер, абаттанған аулалар. Адам баласы бақытты өмір сүруі үшін қажетті нәрселердің бәрі бар. Бірақ біз осынау көрініске (тазалық, тәртіп, әсемдік, даралық, ұқыптылық) тамсана отырып, мұндай игілікті, құндылықты кімдердің адал еңбегімен жасап беріп отырғанына назар аудармаймыз. Бұл – алатаңнан қара кешке дейін, тәулік бойы тазалық пен тәртіп үшін аянбай тер төгетін еңбексүйгіш жандардың ерлікпен барабар еңбегінің нәтижесі.

ғана нақты нәтижеге жетеміз. Ол үшін тазалық мәдениетін Отанды сүю, ұлтыңа адал қызмет ету деген ұғымдармен қатар қояйық. Сол кезде қала мәдениеті өзгеріп, сана-түйсігіміз кемелденеді. Оның арғы жағында «Бір тұрғынның мәдениеті – қаланың келбеті» деген қағидат қалыптасады.

«АСТАНА ТАЗАЛЫҚТЫҢ»
МӘРТЕБЕСІН
КӨТЕРЕМІЗ ДЕСЕК...

2008 жылы құрылған «Астана Тазалық» компаниясында 2 мыңға жуық адам еңбек етеді. Ол еліміздегі ең ірі коммуналдық мекемелердің бірі болып табылады. Қарапайым жұмысшылар, арнайы техника жүргізушілері, инженерлік-техникалық қызметкерлер күні-түні тазалық пен тәртіпті күзетеді. Кәсіпорын 500-ден астам арнайы техникамен жабдықталған. Астанатазалықтықтар елорданың Есіл, Алматы, Сарайшық, Сарыарқа, Байқоңыр, Нұра секілді алты ауданында санитарлық тазарту, қоқысты механикаландырылған тәсілмен жинау, су тасқынының алдын алу секілді жұмыстарды атқарады. Көше, жол, алаң, тротуар және қоғамдық орындарды қолмен, механикаландырылған әдіспен тазалау жұмыстарында қазіргі заманғы технологиялар мен жаңа әдістерді кәсіпорын кеңінен қолданып жүр. Диспетчерлік GPS бөлімі тәулік бойы жұмыс істейді. Көшелерді тазалау цикліне тұрақты бақылау орнатылған. Бұл – 17 жылдағы жетістіктер.

Алайда «Астана Тазалық» тұрақты даму мен үздіксіз өсу жолынан таймауы үшін жұмысшылардың, инженерлердің, техниктердің мәртебесін кө-

КӨШЕ ТАЗАЛАУШЫ –
ҚҰРМЕТТІ МАМАНДЫҚ

Тазалық мәдениеті болуы үшін, біз ең алдымен, көше тазалаушыларға деген шынайы құрметімізді қалыптастыруға тиіспіз. Өркениетті елдерде көше тазалығының сақшылары – құрметті мамандық иелері. Ұлттық патриотизмнің түп-тамыры өзіңнің қалаға, елдімекеніңе деген сүйіспеншілікте жатады. Біраз жылдар бұрын АҚШ-та болғанымда Вашингтонда бір апта тұрақтадық. Ағылшынша тілімді сындыр-

тере беруіміз керек. Бұл сала – беделді, табысты жандардың жұмыс орнына айналуы үшін белгілі бір кепілдіктер, артықшылықтар берілгені абзал. Өйткені себебі, көше тазалаушы болып жұмысқа орналасқан адам өзінің үй-жайы, жеке көлігі, балаларын оқытатын несие алу мүмкіндігін ба-рын біліп, тұрақтап қалуы тиіс. Мысалы, Франция, Испания сияқты дамыған елдерде көше тазалаушыларға муниципалдық үйлер беріледі. Әлеуметтік үйді алу құқығы Францияның Конституциясында бекітілген әлеуметтік құқық болып саналады. Ал Испанияда шағын қалаларда әлеуметтік тұрғын үйлер көше жұмысшыларына тегін беріледі. Мінеки, осы үздік тәжірибелерді үлгі ете отырып, баспана алу мен жеңілдетілген несие алуды тұрғын үй туралы заңға я болмаса Ата заңымызға енгізіп қойсақ, құба-құп. Әзірше «Астана Тазалық» басшылығы бұл бағытта өз қызметкерлерін қолдаудың жолдарын қарастыруда. Соның бірі – «Отбасы банкімен» бірлескен баспана беру тетігі. Компания жыл сайын 20 жұмысшысына тұрғын үйдің алғашқы жарнасын төлейді.

мақ ниетпен күнде таңертең қонақүйдің ауласын сыпырып жүретін жұмысшымен тілдесемін. Джон есімді қарт адам бас қаланың тарихын зор мақтанышпен әңгімелейді. Қалалық мәдениеттің «носители» болған сол қарияның: «Тазалық – ең басты байлық. Ол адамның денсаулығының, мәдениетінің, сұлулығының бір бөлшегі» деген сөзі ойымда қалыпты. Сол сапарда бір байқағаным – қонақүйдің жанынан өтіп бара жатқан әрбір адам Джонмен ерекше ілтипатпен сәлемдесті.

Бізге де керекті – осы мәдениет. Жасыратыны жоқ, біз күн сайын көше тазалап жүретін жандарға «екінші сортты» адамдар ретінде қараймыз. Қолымыздағы қоқысты жәшікке салмай, жанына лақтырып кетеміз. «Сонда бұлар не үшін жалақы алып жүр?» деп кейіс білдіріп, еңбегін бағалаудың орнына менмендік танытамыз. Бұл – біздің ішкі әдебіміздің, қала мәдениетінің төмендігінің бір белгісі. Бір адам осындай құлдық санада болса, ол – тұтас қоғамның көрсеткіші. Қазақша айтқанда, «Бір құмалақ бір қарын майды шірітеді». Мұндай көзқарасты өзгерту үшін не істеу керек?

НЕ ӨЗГЕРІС КЕРЕК?

Өзімнің ой-пайымдарыммен бөлісейін. Біріншіден, Мемлекет басшысы жариялаған «Жұмысшы мамандықтар» жылында көше тазалаушылардың қаладағы ең бақытты адамдар екенін жаппай жұртқа көрсететін чөлленджерлі, бейнероликтерді, подкасттарды, рилстарды көптеп жасап, Астананың орталықтағы телеэкрандарынан, автобустардан, БАҚ-тардан, әлеуметтік желілерден күнделікті насихаттайық. Себебі көше сыпырушылар мен ағаш суарушылар өзінің жақсы көретін әрі ерікті еңбегімен нан тауып жүр. Олардікі – кісіге тәбет пен көңіл тыныштандыратын қатты ұйқы беретін дене еңбегі! Бұл – қоғамдағы бақытты адамның басындағы құй.

Екіншіден, қоқыс тазалаушыларға халық болып көмектесетін жүйені іске қосуымыз керек. Мәселен, Германияда көшеде жекеменшік автокөлігімен қозғалып бара жатқан зейнеткерлер қоқыс тастаған адамды ұялы телефонына жедел түсіріп алып, Тазалық мекемесіне жібереді. Арнайы қызметкерлер бұл оқиғаны тіркеп, тазалыққа

көмектескен жандарға сыйақысын төлейді. Қазір цифрлық технологиялар қарқынды дамып жатқан кезде бұл іске бейнекамераларды пайдалануға болады. Алайда полиция камераға түсірілген әрбір оқиғаны жедел тексеріп, бақылап отыра алмайтыны анық. Яғни, тұрғындардың патриоттық сезімі, қаласына деген сүйіспеншілігі бірінші орынға шыққанда ғана іс оңға басады.

Үшіншіден, балабақша мен мектепте Тазалық пәнін оқулық ретінде жаппай енгізетін кез келді. Тазалық әдебі мен мәдениеті әрбір отбасынан бастау алады. Әкесінің немесе анасының қолындағы қоқысты кез келген жерге тастағанын көр-

ген бала тазалық мәдениеті дегенді түсінбейді. Біз күн сайын телебағдарламаларға, радионараларға фонограммамен ән салып жүрген әншілерді емес, көше тазалаушыларды құрметтеп шақыруымыз керек. Олар күні бойы коммуналдық қызметте жүріп, басқа салалардан тыс қалады. БАҚ-тардан «Өмір салтымыз – тазалық» деген атаумен айдар ашып, қарапайым жұмысшылардың еңбексүйгіштігін, елсүйермендігін халыққа насихаттасақ ұтарымыз анық.

Төртіншіден, Корея, Жапония сияқты елдерде жылууды, суды үнемдеген ұжымдарға жалақысына сыйақы қосылатын үрдіс бар. Астанада ауласын, көшесін, аумағын таза ұстайтын мекемелердің қызметкерлерін ынталандыратын осындай тетіктерді іске қосуға болады. Қаланың мәдениеті ұжымдық шағын әдептерден, адамдардың ізгі әрекетінен құралады. Бір адам, я болмаса бір ұжым тазалықты қатаң сақтаса, сол іс-әрекет күллі қалаға жайылады. Бұл – дәлелденген заңдылық.

Бесіншіден, бізге Тазалық (аясында қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару, жасыл экономика және т.б. бар) туралы жаңа заң қабылдайтын уақыт жетті. Ол заңға Жапония, Қытай, Корея, Сингапур, Үндістан, Канада, Германия сияқты дамыған елдердің озық тәжірибесін үлгі етіп алуға болады. Бұрын Астанада көшеде, қоғамдық орында түкіріп-қақырған адамға жаза болмайтын. Қазір Әкімшілік құқық-бұзушылық кодекстің 434-2-бабы бойынша 39 320 теңге, іс-әрекет қайталанған жағдайға 78 640 теңге айыппұл салынады. 2024 жылдың 5 айында еліміз бойынша 61 мың адам жазаланған. Әйтсе де тұрғындар түкіруі мен қақыруын қояр емес.

Бұған тосқауыл қою үшін не істеуіміз керек? Әлемдік тәжірибеге үңілсек, жағымсыз әдеттен тез арылуға үйреткен тәсіл көп. Соның бірі – Үндістанның тәжірибесі. 2020 жылы ел үкіметі көшеде түкіргендерге 500 рупий (3 мың теңге) көлемінде айыппұл салатын заң шығарды. Ал Үндістанда індет кеңінен таралғанда бұл жазаны күшейтіп, 12 жылға дейін бас бостандығынан айыратын болды. Қырғыз елінде насыбай атып, жерге түкірген адамға 5500 сом көлемінде айыппұл салады. Біздің ақшамен есептесек – 30 мың теңге! Әлемдік тәжірибеде түкірік пен қақырыққа қатаң жаза қолданатын елдер көп. Лондонда байқаусызда көшеде түкіріп қойсаң, 100 фунт стерлинг (55 мың теңге) айыппұлдың шытырлатып санап бересің. Ал өркениеттің ордасы атанған Сингапурға барсаң, аузыңа да, қолыңа да

ерекше абай болуың керек. Өйткені сенің түкірігің я болмаса тастаған сағызың не өзге қоқысың үшін 1000 доллардың қаланың қазынасына бересің. Несі бар, мұндай жазаға біздің түкіргіштер ойланып қалуы мүмкін. Меніңше, көшеде түкірген, қақырған немесе сіңбірген адамдарды ұстап алған полициялар сол жерлерді жуғызуды заңға баттатып жазып қойса, мәселе өздігінен жедел шешілетін еді-ау. Әлбетте, бұл – өз ұсынысым. Бұдан бөлек, жаңа заңға санитарлық тазалық, экомәдениетті жылжыту, экологиялық білім беру, тұрғындардың өмір сүру сапасын жақсарту және тағы басқа мәселелер енгізілуі қажет.

10 | ТЕЛЕБАҒДАРЛАМА

№74 (4818) 26/06/2025 Бейсенбі

ДҮЙСЕНБІ

30 МАУСЫМ

QAZAQSTAN

6:00 Өнұран
6:05 «Көңіл толқыны»
7:00 «ТАՒՏՆՈՐԼԱՆ»
10:00 АҚПАРАТ
10:10 «ФАЗИЛЕТ ХАНЫМ». Телехикая.
12:10 «Қызық екен...».
13:00 АҚПАРАТ
13:10 «Майя». Мультхикая.
13:45 «АНА БОЛҒЫМ КЕЛЕДІ».
14:15 «Егіз лебіз».
15:10 «Ауыл мұғалімі». Телехикая.
16:10 «Жарқын жүзделсу». ток-шоу.
17:00 АҚПАРАТ
17:20 «Сағындырған әндер-ай!». концерт
18:00 «ТОПЫРАҚ ПЕН ХАУА». Телехикая.
20:00 АҚПАРАТ
20:30 «АШЫҚ АЛАҢ».
21:20 «ЛӘЙЛӘ». Телехикая.
22:15 «1001 ТҮН». Қоғамдық бағдарлама.
Тікелей эфир
23:15 «Көзайым». Телехикая.
0:10 «Егіз лебіз».
1:00 АҚПАРАТ
1:40 «Ашық алаң». Қоғамдық-саяси ток-шоу.
2:35 «Сана».
3:40 «Әлем және біз»
3:55 «Ана болғым келеді»
4:25 «Қызық екен...».
5:05 «Ең дәмді».

05:00 “Дүлдүлдер дүбірі”
06:00 Телехикая. “Пәленшеевтер 3”
07:00 “Бес жылдыз”
08:30 Мультсериал. “Питэр Пэн 2”
09:30 Телесериал. “Зимородок 2”
11:30 “Тамаша”
12:00 “President”
12:15 “Әлеумет”
12:30 “Ойнал”
13:30 Телехикая “Қарлығаш ұя салғанда - 2”
15:00 Телехикая. “Бахар”
16:00 Телесериал. “Пропавшая невеста”
18:00 Новости
18:30 Жаңалықтар
19:00 Телехикая. “Детектив әже”
20:00 Телехикая. “Бахар”
21:00 Телесериал. “Зимородок 2”
22:30 “КешРес”
23:30 Телесериал. “Пропавшая невеста”
01:00 Телесериал. “Перекресток”

ASTANA TV

06:00 «Цвет граната» телесериал
07:40 «Яркое пламя» телесериал
09:00 «Қара ниет б» телехикаясы
10:15 «Жігіттің сабаздары» телехикаясы
12:00 «Осман 4» телехикаясы
15:45 «Жена с того света» телесериал
17:00 «Дорога домой» телесериал
19:00 «Яркое пламя» телесериал
20:00 «Astanatimes»
21:00 «Қара ниет б» телехикаясы
22:00 «Сен келерсің» телехикаясы
23:00 «Осман 4» телехикаясы
01:00 «Жігіттің сабаздары» телехикаясы

6:00 «П@УТИНА» бағдарламасы
7:00 «KÖREMİZ-ШОУ» бағдарламасы
8:00 «ҚАЙЫРЛЫ ТАҢ, ҚАЗАҚСТАН!»
9:00 «ДОБРОЕ УТРО, КАЗАХСТАН!»
10:00 «ПРОВИНЦИАЛКА». Фильм
14:10 «НОВОСТИ»
14:20 «ЖАҢАЛЫҚТАР»
14:30 «QOSLIKE» бағдарламасы
18:30 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
19:00 «KÖREMİZ-ШОУ» бағдарламасы
20:00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20:30 Фильм «ЗОЛОТАЯ КЛЕТКА»
1:00 Ночной кинотеатр. «УБОЙНАЯ СИЛА»
2:05 «НОВОСТИ»
2:20 «ЖАҢАЛЫҚТАР»
2:30 «П@УТИНА» бағдарламасы
3:25 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
3:50 «ТОЙ БАЗАР» бағдарламасы

7:05 «КЕЛ, ШЫРҚАЙЫҚ!» (қайталау)
8:00 «ӨРТЕНГЕН СЕЗІМ», өзбек телехикаясы.
10:00 «БЫЛО ДЕЛО», документальный детектив
10:50 «НИЗЬ СПРАВОК НЕ ДАЁТ», мелодрама
14:30 «РАЙСКОЕ МЕСТО», мелодрама
16:30 «РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА», реали-шоу.
18:30 «КАРАЛЫ ЖЕСІР», өзбек телехикаясы.
20:35 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
21:00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21:30 “ШЕФ-5”, криминальная драма
23:30 “МАРАШАНЕЦ”, остросюжетная драма.
1:30 “КАТИНА ЛЮБОВЬ”, мелодрама
3:10 “ӨРТЕНГЕН СЕЗІМ”, өзбек телехикаясы.
4:30 “КЕЛ, ШЫРҚАЙЫҚ!» (қайталау)
6:10 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР (қайталау)

06:00 «Әзіл студия» бағдарламасы
06:30 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
07:00 «Күліп All» ойын-сауық бағдарламасы
07:30 «Тәтті шоу» ойын-сауық бағдарламасы
08:00 «Сенім» телехикаясы.5 бөлім
09:30 Мультсериал «Великий Человек-паук»
11:00 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара»
11:30 Мультсериал «Губка Боб»
12:40 КИНО. «Мездух» (повтор)
15:10 КИНО. «Кровавый спорт» (повтор)
17:20 КИНО. «Миссия невыполнима»
20:00 Информбюро (рус/каз)
21:00 КИНО. Том Хэнкс в драме «Терминал»
23:50 «Бозторғай» телехикаясы. 51 бөлім
00:50 «Сенім» телехикаясы. 5 бөлім (повтор)
01:50 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
02:40 «Time Vine» ойын-сауық бағдарламасы
03:00 «TikTok show» бағдарламасы
03:20 «What's up?» бағдарламасы
04:00 «Әзіл студия» бағдарламасы
04:20 «1001 Әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
04:30 Телевикторина «BALA BATTLE»
05:00 «What's up?» бағдарламасы
05:20 «Ризамын» ойын-сауық бағдарламасы

6:00 Өнұран
6:02 «ДЕМ. СӨҒЫҒЫ ҮМІТ» Телехикая
8:00 «Ақ пен қара» Телехикая
9:00 «Жарқыраған жылдыз»
10:00 «Великопелный век. Кёсем». Фильм
11:20 “Бесценное время”. Телесериал
12:30 “ЭЙЛ ҚАСИЕТИ” Телехикая
14:45 “Әзілің жарасса...”
15:50 «1001 ночь» Телесериал
18:00 ЖАҢАЛЫҚТАР. ТИКЕЛЕЙ ЭФИР
18:30 «АҚ ПЕН ҚАРА» Телехикая
19:30 НОВОСТИ. ПРЯМОЙ ЭФИР
20:00 «ВЕЛИКОПЕЛНЫЙ ВЕК. КЕСЕМ»
21:00 “БЕСЦЕННОЕ ВРЕМЯ” Телесериал
22:00 “1001 НОЧЬ” Телесериал
23:40 “СУЛТАН РАЗИЯ” Телесериал
1:00 Жаңалықтар
1:20 Новости
1:50 Здоровье с Айнуր Тажиной
2:20 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
3:20 “Жұлдызды шаңырақта”
4:00 Q-eli
4:40 “Ата-ана. Бала-шаға” Телехикая
5:10 “Тойхана” Телехикая

НТК

07.00 «Разминка» (каз/рус)
07.15 «Қызық Live» (каз.)
08.00 Әзіл-күлкі «Екі езу» (каз.)
08.30 Телехикая «Қатыгез Ыстамбұл»
09.30 «ВСПЫШ И ЧУДО-МАШИНКИ»
09.50 «ОРЕЛ И РЕШКА.ЗВЕЗДЫ»
10.50 «ОРЕЛ И РЕШКА.ЗВЕЗДЫ»
12.00 «ИГРЫ С ОГНЕМ» (семейная комедия)
14.10 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
15.00 Телехикая «Шыда» (каз.)
16.00 Телехикая «Қатыгез Ыстамбұл»
17.00 Телехикая «Первая отрицательная»
17.30 Serial «ПАТРУЛЬ»
18.30 «ОРЕЛ И РЕШКА. ЗВЕЗДЫ»
19.30 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
20.30 «ГОНКА» (спортивная драма)
22.50 «13» (криминальный триллер)
01.20 «Қызық Live» (каз.)
02.00 «У-NIGHT SHOW» (каз.)
03.30 Телехикая «Мезгілсіз сезім»
04.20 «INSTA TV» (каз.)
04.40 – 05.00 Әзіл-күлкі «Екі езу» (каз.)

СЕЙСЕНБІ

1 ШІЛДЕ

QAZAQSTAN

6:00 ӨНҰРАН
6:05 АҚПАРАТ
6:35 «КӨҢІЛ ТОЛҚЫНЫ»
7:00 «ТАՒՏՆՈՐԼԱՆ»
10:00 АҚПАРАТ
10:10 «ФАЗИЛЕТ ХАНЫМ». ТЕЛЕХИКАЯ.
12:10 «ҚЫЗЫҚ ЕКЕН...».
13:00 АҚПАРАТ
13:10 «МАЙЯ». МУЛЬТХИКАЯ.
13:45 «АНА БОЛҒЫМ КЕЛЕДІ».
14:15 «ЕГІЗ ЛЕБІЗ».
15:10 «АУЫЛ МҰҒАЛІМІ». ТЕЛЕХИКАЯ.
16:10 «ЖАРҚЫН ЖҮЗДЕСУ». ОЙЫН-САУЫҚТЫҚ ТОК-ШОУ.
17:00 АҚПАРАТ
17:20 «САҒЫНДЫРҒАН ӘНДЕР-АЙ!». РЕТРО-КОНЦЕРТ
18:00 «ТОПЫРАҚ ПЕН ХАУА». ТЕЛЕХИКАЯ.
20:00 АҚПАРАТ
20:30 «АШЫҚ АЛАҢ». ТЕЛЕХИКАЯ.
21:20 «ЛӘЙЛӘ». ТЕЛЕХИКАЯ.
22:15 «1001 ТҮН». ҚОҒАМДЫҚ БАҒДАРЛАМА. ТИКЕЛЕЙ ЭФИР
23:15 «КӨЗАЙЫМ». ТЕЛЕХИКАЯ.
0:10 «ЕГІЗ ЛЕБІЗ».
1:00 АҚПАРАТ
1:35 «АШЫҚ АЛАҢ». ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ТОК-ШОУ.
2:35 «САНА».
3:35 «АНА БОЛҒЫМ КЕЛЕДІ».
4:05 «ҚЫЗЫҚ ЕКЕН...».
4:45 «ЕҢБЕК АДАМЫ»

05:00 “ДҮЛДҮЛДЕР ДҮБІРІ”
06:00 ТЕЛЕХИКАЯ. “ПӘЛЕНШЕЕВТЕР 3”
07:00 “БЕС ЖҮЛДЫЗ”
08:30 МУЛЬТСЕРИАЛ. “ПИТЭР ПЭН 2”
09:30 ТЕЛЕСЕРИАЛ. “ЗИМОРОДОК 2”
11:30 “ТАМАША”
12:00 “КӨЗҚАРАС”
12:30 ТЕЛЕХИКАЯ. “ДЕТЕКТИВ ӘЖЕ”
13:30 ТЕЛЕХИКАЯ “ҚАРЛЫҒАШ ҰЯ САЛҒАНДА - 2”
15:00 “КӨЗАЙЫМ”. ТЕЛЕХИКАЯ.
16:00 СЕРИАЛ. “ПРОПАВШАЯ НЕВЕСТА”
18:00 НОВОСТИ
18:30 ЖАҢАЛЫҚТАР
19:00 ТЕЛЕХИКАЯ. “ДЕТЕКТИВ ӘЖЕ”
20:00 ТЕЛЕХИКАЯ. “БАХАР”
21:00 ТЕЛЕСЕРИАЛ. “ЗИМОРОДОК 2”
22:30 “КЕШРЕС”
23:30 СЕРИАЛ. “ПРОПАВШАЯ НЕВЕСТА”
01:00 ТЕЛЕСЕРИАЛ. “ПЕРЕКРЕСТОК”

ASTANA TV

06.00 «Дорога домой» телесериал
07.40 «Яркое пламя» телесериал
09.00 «Қара ниет б» телехикаясы
10.15 «Жігіттің сабаздары» телехикаясы
12.00 «Осман 4» телехикаясы
15.45 «Жена с того света» телесериал
17.00 «Дорога домой» телесериал
19.00 «Яркое пламя» телесериал
20.00 «Astanatimes»
21.00 «Қара ниет б» телехикаясы
22.00 «Сен келерсің» телехикаясы
23.00 «Осман 4» телехикаясы
01.00 «Жігіттің сабаздары» телехикаясы

6:00 «П@УТИНА» бағдарламасы
7:00 «KÖREMİZ-ШОУ» бағдарламасы
8:00 «ҚАЙЫРЛЫ ТАҢ, ҚАЗАҚСТАН!»
9:00 «ДОБРОЕ УТРО, КАЗАХСТАН!»
10:00 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
10:55 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
11:45 Фильм «ЛИСТ ОЖИДАНИЯ»
13:00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
14:10 «НОВОСТИ»
14:20 «ЖАҢАЛЫҚТАР»
14:30 «QOSLIKE» бағдарламасы
18:30 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
19:00 «KÖREMİZ-ШОУ» бағдарламасы
20:00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20:30 Фильм «ЗОЛОТАЯ КЛЕТКА»
0:30 Ночной кинотеатр. «УБОЙНАЯ СИЛА»
1:40 «НОВОСТИ»
1:50 «ЖАҢАЛЫҚТАР»
2:00 «П@УТИНА» бағдарламасы
3:00 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
3:30 «ТОЙ БАЗАР» бағдарламасы

7:05 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР (қайталау)
7:25 “ӨРТЕНГЕН СЕЗІМ”, өзбек телехикаясы.
9:00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ (повтор)
9:30 “БЫЛО ДЕЛО”, д/детектив
10:30 “ШЕФ-5”, криминальная драма
12:30 “МАРАШАНЕЦ”, остросюжетная драма
14:30 “РАЙСКОЕ МЕСТО”, мелодрама
16:30 “РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА”, реали-шоу.
18:30 “КАРАЛЫ ЖЕСІР”, өзбек телехикаясы.
20:35 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
21:00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21:30 “ШЕФ-5”, криминальная драма
23:30 “МАРАШАНЕЦ”, остросюжетная драма.
1:30 “КАТИНА ЛЮБОВЬ”, мелодрама
3:00 “ӨРТЕНГЕН СЕЗІМ”, өзбек телехикаясы.
4:30 “КЕЛ, ШЫРҚАЙЫҚ!» (қайталау)
6:10 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР (қайталау)

06:00 «Әзіл студия» бағдарламасы
06:30 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
06:50 Информбюро (рус/каз)
08:00 «Сенім» телехикаясы. 6 бөлім
09:30 Мультсериал «Кунг-фу Панда»
11:00 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара»
11:00 Мультсериал «Губка Боб» 16л
11:30 КИНО. Том Круз в боевике «Миссия невыполнима» (повтор)
14:10 КИНО. «Миссия невыполнима 2»
17:10 КИНО. Темные судьбы» (повтор)
20:00 Информбюро (рус/каз)
21:00 КИНО. Кунг Беккер в драме «Гол!»
23:40 «Бозторғай» телехикаясы. 52 бөлім
00:40 «Сенім» телехикаясы. 6 бөлім
01:40 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
02:40 «Time Vine» ойын-сауық бағдарламасы
03:00 «TikTok show» ойын-сауық бағдарламасы
03:20 «What's up?» ойын-сауық бағдарламасы
04:00 «Әзіл студия» ойын-сауық бағдарламасы
04:20 «1001 Әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
04:30 Телевикторина «BALA BATTLE»
05:00 «What's up?» ойын-сауық бағдарламасы
05:20 «Ризамын» ойын-сауық бағдарламасы

6:00 Өнұран
6:02 «СЕРПІН» Телехикая
7:00 “СЕЗІМ ҮШІН” Телехикая
8:00 «Ақ пен қара» Телехикая
9:00 Жаңалықтар
9:30 Новости
10:00 «Великопелный век. Кёсем».
11:20 “Бесценное время”. Телесериал
12:30 “ЭЙЛ ҚАСИЕТИ” Телехикая
14:45 “Әзілің жарасса...”
15:50 “1001 ночь” Телесериал
18:00 ЖАҢАЛЫҚТАР. ТИКЕЛЕЙ ЭФИР
18:30 «АҚ ПЕН ҚАРА» Телехикая
19:30 НОВОСТИ. ПРЯМОЙ ЭФИР
20:00 «ВЕЛИКОПЕЛНЫЙ ВЕК. КЕСЕМ»
21:00 “БЕСЦЕННОЕ ВРЕМЯ” Телесериал
22:00 “1001 НОЧЬ” Телесериал
23:40 “СУЛТАН РАЗИЯ” Телесериал
1:00 Жаңалықтар
1:20 Новости
1:50 Здоровье с Айнуր Тажиной
2:20 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
3:20 “Жұлдызды шаңырақта”
4:00 Q-eli
4:40 “Ата-ана. Бала-шаға” Телехикая
5:10 “Тойхана” Телехикая

НТК

07.00 «Разминка» (каз/рус)
07.15 «Қызық Live» (каз.)
08.00 Әзіл-күлкі «Екі езу» (каз.)
08.30 Телехикая «Қатыгез Ыстамбұл»
09.30 «ВСПЫШ И ЧУДО-МАШИНКИ»
09.50 «ОРЕЛ И РЕШКА.ЗВЕЗДЫ»
10.50 «ОРЕЛ И РЕШКА. ЗВЕЗДЫ»
12.00 «ГОНКА» (спортивная драма)
14.30 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
15.00 Телехикая «Шыда»
16.00 Телехикая «Қатыгез Ыстамбұл»
17.00 Телехикая «Первая отрицательная»
17.30 Serial «ПАТРУЛЬ»
18.30 «ОРЕЛ И РЕШКА. ЗВЕЗДЫ»
19.30 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
20.30 «В СЕРДЦЕ МОРЯ» (драма)
23.00 «ПОЕЗД НА ПАРИЖ» (криминальный триллер)
01.20 «Қызық Live» (каз.)
02.00 «У-NIGHT SHOW» (каз.)
03.20 Телехикая «Мезгілсіз сезім»
04.20 «INSTA TV» (каз.)
04.40 – 05.00 Әзіл-күлкі бағдарламасы «Екі езу» (каз.)

СӘРСЕНБІ

2 ШІЛДЕ

QAZAQSTAN

6:00 ӨНҰРАН
6:05 АҚПАРАТ
6:35 «КӨҢІЛ ТОЛҚЫНЫ»
7:00 «ТАՒՏՆՈՐԼԱՆ»
10:00 АҚПАРАТ
10:10 «ФАЗИЛЕТ ХАНЫМ». ТЕЛЕХИКАЯ.
12:10 «ҚЫЗЫҚ ЕКЕН...».
13:00 АҚПАРАТ
13:10 «МАЙЯ». МУЛЬТХИКАЯ.
13:45 «АНА БОЛҒЫМ КЕЛЕДІ».
14:15 «ЕГІЗ ЛЕБІЗ».
15:10 «АУЫЛ МҰҒАЛІМІ». ТЕЛЕХИКАЯ.
16:10 «ЖАРҚЫН ЖҮЗДЕСУ». ОЙЫН-САУЫҚТЫҚ ТОК-ШОУ.
17:00 АҚПАРАТ
17:20 «САҒЫНДЫРҒАН ӘНДЕР-АЙ!». РЕТРО-КОНЦЕРТ
18:00 «ТОПЫРАҚ ПЕН ХАУА». ТЕЛЕХИКАЯ.
20:00 АҚПАРАТ
20:30 «АШЫҚ АЛАҢ». ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ТОК-ШОУ. ТИКЕЛЕЙ ЭФИР
21:20 «ЛӘЙЛӘ». ТЕЛЕХИКАЯ.
22:15 «1001 ТҮН». ҚОҒАМДЫҚ БАҒДАРЛАМА. ТИКЕЛЕЙ ЭФИР
23:15 «КӨЗАЙЫМ». ТЕЛЕХИКАЯ.
0:10 «ЕГІЗ ЛЕБІЗ».
1:00 АҚПАРАТ
1:35 «АШЫҚ АЛАҢ». ТОК-ШОУ.
2:35 «САНА».
3:35 «АНА БОЛҒЫМ КЕЛЕДІ».
4:05 «ҚЫЗЫҚ ЕКЕН...».
4:45 «ТЕЛЕДӘРІГЕР».

05:00 “ДҮЛДҮЛДЕР ДҮБІРІ”
06:00 ТЕЛЕХИКАЯ. “ПӘЛЕНШЕЕВТЕР 3”
07:00 “БЕС ЖҮЛДЫЗ”
08:30 МУЛЬТСЕРИАЛ. “ПИТЭР ПЭН 2”
09:30 ТЕЛЕСЕРИАЛ. “ЗИМОРОДОК 2”
11:30 “ТАМАША”
12:00 “ТҮРЛІ ДӘМ”
12:30 ТЕЛЕХИКАЯ. “ДЕТЕКТИВ ӘЖЕ”
13:30 ТЕЛЕХИКАЯ “ҚАРЛЫҒАШ ҰЯ САЛҒАНДА - 2”
15:00 ТЕЛЕХИКАЯ. “БАХАР”
16:00 ТЕЛЕСЕРИАЛ. “ПРОПАВШАЯ НЕВЕСТА”
18:00 НОВОСТИ
18:30 ЖАҢАЛЫҚТАР
19:00 ТЕЛЕХИКАЯ. “ДЕТЕКТИВ ӘЖЕ”
20:00 ТЕЛЕХИКАЯ. “БАХАР”
21:00 ТЕЛЕСЕРИАЛ. “ЗИМОРОДОК 2”
22:30 “КЕШРЕС”
23:30 СЕРИАЛ. “С ВОЛКАМИ ЖИТЬ”
01:00 ТЕЛЕСЕРИАЛ. “ПЕРЕКРЕСТОК”

ASTANA TV

06.00 «ДОРОГА ДОМОЙ» ТЕЛЕСЕРИАЛ
07.40 «ЯРКОЕ ПЛАМЯ» ТЕЛЕСЕРИАЛ
09.00 «КАРА НИЕТ Б» ТЕЛЕХИКАЯСЫ
10.15 «ЖІГІТТІҢ САБАЗДАРЫ» ТЕЛЕХИКАЯСЫ
12.00 «ОСМАН 4» ТЕЛЕХИКАЯСЫ
15.45 «ЖЕНА С ТОГО СВЕТА» СЕРИАЛ
17.00 «ДОРОГА ДОМОЙ» ТЕЛЕСЕРИАЛ
19.00 «ЯРКОЕ ПЛАМЯ» ТЕЛЕСЕРИАЛ
20.00 «ASTANATIMES»
21.00 «КАРА НИЕТ Б» ТЕЛЕХИКАЯСЫ
22.00 «СЕН КЕЛЕРСІҢ» ТЕЛЕХИКАЯСЫ
23.00 «ОСМАН 4» ТЕЛЕХИКАЯСЫ
01.00 «ЖІГІТТІҢ САБАЗДАРЫ» ТЕЛЕХИКАЯ

6:00 «П@УТИНА» БАҒДАРЛАМАСЫ
7:00 «KÖREMİZ-ШОУ» БАҒДАРЛАМАСЫ
8:00 «ҚАЙЫРЛЫ ТАҢ, ҚАЗАҚСТАН!»
9:00 «ДОБРОЕ УТРО, КАЗАХСТАН!»
10:00 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
10:55 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
11:45 ФИЛЬМ «ЛИСТ ОЖИДАНИЯ»
14:10 «НОВОСТИ»
15:20 «ЖАҢАЛЫҚТАР»
14:30 «QOSLIKE» БАҒДАРЛАМАСЫ
18:30 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
19:00 «KÖREMİZ-ШОУ» БАҒДАРЛАМАСЫ
20:00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20:30 ФИЛЬМ «СКАЛОЛАЗКА»
0:30 ФИЛЬМ. «УБОЙНАЯ СИЛА»
1:40 «НОВОСТИ»
1:50 «ЖАҢАЛЫҚТАР»
2:00 «П@УТИНА» БАҒДАРЛАМАСЫ
3:00 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
3:30 «ТОЙ БАЗАР» БАҒДАРЛАМАСЫ

7:05 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР (ҚАЙТАЛАУ)
7:25 “ӨРТЕНГЕН СЕЗІМ” ТЕЛЕХИКАЯСЫ.
9:00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ (ПОВТОР)
9:30 “БЫЛО ДЕЛО”, д/ДЕТЕКТИВ
10:30 “ШЕФ-5”, КРИМИНАЛЬНАЯ ДРАМА
12:30 “МАРАШАНЕЦ”, ДРАМА (ПОВТОР)
14:30 “РАЙСКОЕ МЕСТО”, МЕЛОДРАМА
16:30 “РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА”, РЕАЛИТИ-ШОУ.
18:30 “КАРАЛЫ ЖЕСІР”, ТЕЛЕХИКАЯ.
20:35 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
21:00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21:30 “ШЕФ-5”, КРИМИНАЛЬНАЯ ДРАМА
23:30 “МАРАШАНЕЦ”, ДРАМА.
1:30 “КАТИНА ЛЮБОВЬ”, МЕЛОДРАМА
3:00 “ӨРТЕНГЕН СЕЗІМ”, ТЕЛЕХИКАЯ.
4:30 “КЕЛ, ШЫРҚАЙЫҚ!» (ҚАЙТАЛАУ)
6:10 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР (ҚАЙТАЛАУ)

06:00 «ӘЗІЛ СТУДИО» БАҒДАРЛАМАСЫ
06:30 «31 ӘЗІЛ» БАҒДАРЛАМАСЫ
06:50 ИНФОРМБЮРО (РУС/КАЗ)
08:00 «СЕНІМ» ТЕЛЕХИКАЯСЫ. 7 БӨЛІМ
09:30 МУЛЬТСЕРИАЛ «КУНГ-ФУ ПАНДА»
10:30 МУЛЬТСЕРИАЛ «ПИНГВИНЫ МАДАГАСКАРА»
11:30 МУЛЬТСЕРИАЛ «ГУБКА БОБ»
12:20 КИНО. «ТЕРМИНАЛ» (ПОВТОР)
15:10 КИНО. «ГОЛ» (ПОВТОР)
18:00 КИНО. «ОРДЕР НА СМЕРТЬ»
20:00 ИНФОРМБЮРО (РУС/КАЗ)
21:00 КИНО. «ПОСЛЕДНИЙ РУБЕЖ»
23:20 «БОЗТОРҒАЙ» ТЕЛЕХИКАЯСЫ.
00:20 «СЕНІМ» ТЕЛЕХИКАЯСЫ. 7 БӨЛІМ
01:20 «31 ӘЗІЛ» БАҒДАРЛАМАСЫ
02:50 «TIME VINE» БАҒДАРЛАМАСЫ
03:00 «ТИКТОК SHOW» БАҒДАРЛАМАСЫ
03:20 «WHAT'S UP?» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
04:00 «ӘЗІЛ СТУДИО» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
04:20 «1001 ӘЗІЛ» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
04:30 ТЕЛЕВИКТОРИНА «BALA BATTLE»
05:00 «WHAT'S UP?» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
05:20 «РИЗАМЫН» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ

6:00 Өнұран
6:02 «СЕРПІН» Телехикая
7:00 “СЕЗІМ ҮШІН” Телехикая
8:00 «Ақ пен қара» Телехикая
9:30 Жаңалықтар
9:30 Новости
10:00 «Великопелный век. Кёсем».
Телесериал (Турция, 2015 г.)
11:20 “Бесценное время”. Телесериал
12:30 “ЭЙЛ ҚАСИЕТИ” Телехикая
14:45 “Әзілің жарасса...”
15:50 «1001 ночь» Телесериал
18:00 ЖАҢАЛЫҚТАР. ТИКЕЛЕЙ ЭФИР
18:30 «АҚ ПЕН ҚАРА» Телехикая
19:30 НОВОСТИ. ПРЯМОЙ ЭФИР
20:00 «ВЕЛИКОПЕЛНЫЙ ВЕК. КЕСЕМ»
21:00 “БЕСЦЕННОЕ ВРЕМЯ” Телесериал
22:00 “1001 НОЧЬ” Телесериал
23:40 “СУЛТАН РАЗИЯ” Телесериал
1:00 Жаңалықтар
1:20 Новости
1:50 Здоровье с Айнур Тажиной

2:20 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
3:20 “Жұлдызды шаңырақта”
4:00 Q-eli
4:40 “Ата-ана. Бала-шаға” Телехикая
5:10 “Тойхана” Телехикая

НТК

07.00 «Разминка» (каз/рус)
07.15 «Қызық Live» (каз.)
08.00 Әзіл-күлкі «Екі езу» (каз.)
08.30 Телехикая «Қатыгез Ыстамбұл»
09.30 «ВСПЫШ И ЧУДО-МАШИНКИ»
09.50 «ОРЕЛ И РЕШКА.ЗВЕЗДЫ»
10.50 «ОРЕЛ И РЕШКА. ЗВЕЗДЫ»
12.00 «В СЕРДЦЕ МОРЯ» драма
14.40 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
15.40 Әзіл-күлкі бағдарламасы «Қазақпыз ғой» (каз.)
16.00 Телехикая «Қатыгез Ыстамбұл» (каз. Туркия)
17.00 Телехикая «Первая отрицательная» (каз./рус.)
17.30 Serial «ПАТРУЛЬ»
18.30 «ОРЕЛ И РЕШКА. ЗВЕЗДЫ»
19.30 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
20.30 «ЭНОИ» (боевик, Жан-Клод Ван Дамм, Ленни Джеймс, Альфред Молина)
22.20 «ОТНОШЕНИЯ НА ГАНГСТЕРОВ» (криминальная драма, Джош Бролин, Райан Гослинг, Шон Пенн)
01.00 «Қызық Live» (каз.)
0

ЖИДЕБАЙ-БӨРІЛІ: АБАЙ ЕЛІНЕ САЯХАТ

(Соңы. Басы 7-бетте)

ЖИДЕБАЙДАҒЫ ҚАСТЕРЛІ ҮЙ

Түске жақын ат басын тіреген Абайдың музей-үйі сапарымыздың ең бір сүбелі тұсы, ерекше сәті болды. Себебі мұнда ақынның өзі мен отбасы тұтынған құнды жәдігерлер көркемдігімен, қымбат безендірілуімен көз тартып, Абайға ас құйылған сүйек ожауға, демалған, ұйықтаған бөлмелерге, сонау Шыңғыстауға көз тастай қараған терезелерге, жуынған жез құман, тұтынған зерлі күміс, алтынмен әптелген сандықтар мен құс төсекке, қабырғаға ілінген кестелі кілемге, үйді жылытқан пештерге, Абай мінген түпнұсқа пәуескеге осы жерде куә болып, қолмен ұстап көруге болады. Көркіне көз тоймайтын әдемі де қымбат бұйымдар алдыңғы ғасырда қалған тарихты бүгінгі дәуірге жеткізіп тұр. Абайдың өмірінде басты орын алған әйелдер – Ділда, Әйгерім, Еркежан тұтынған асыл бұйымдар, көркем дүниелерге қарап тамсанбай өте алмайсың. Бұл – тек Абайдың үйі ғана емес, қазақ мәдениеті мен өнерінің көрінісін көрсететін баға жетпес байлық.

Құнанбай аулеті 1840 жылдардан бастап мекендеген осы қыстауға Абайдың інісі Оспан ие болды. Оспан қайтыс болғаннан кейін Абай келіп қоныстанады. Бұл үй – ақынның өмірінің соңғы он жылына куә асыл мұра.

«АБАЙ – ШӘКӘРІМ» КЕСЕНЕСІ

Әжесі мен інісі, артынан бірінен соң бірі екі баласынан айрылған Абай қатты күйзеліп, өмірінің соңында ауырмай ішіне ауыр мұң-қайғы түсіп қайтыс болғаны белгілі. Өмірден өткен соң оның денесін Ақшоқыға әкесінің қасына жерлеуге әкелу күннің аптап ыстығында үлкен қиындық келтіреді. Үш күн жүріп, мүрдесі иістеніп кету қаупі туындағандықтан, оны жолай Жидебайда Оспанның қасына жерлеуге шешім қабылданады. Сөйтіп, сол екі бауырдың басынан кейін «Абай – Шәкәрім» мемориалды кешені тұрғызылған еді.

Бұл мавзолейлер тарихи құндылығымен ғана емес, архитектуралық келбетімен де айрықша. Кешенде Абай мен Оспан, Шәкәрім мен ұлы Ахат жерленген. Кешен тұжырымдамасының негізіне қазақтардың дүниетанымын толыққанды танытатын дәстүрлі космогониялық түсініктері алынған. Амфитеатры бар бұл кешен – қазір әлемде үлкендігі жағынан бірінші орында тұрған алып космостық құрылыс. Өйткені жер бетінде

мұның ауқымындағы ескерткіш-зират жоқ екен. Абай мен Шәкәрім және басқа да әруақтарға құран бағыштап, біздің топ сол жерде түстенген соң Қарауыл ауылын басып өтіп, Қоңыр әулие үңгіріне бет алды.

ҚОҢЫР ӘУЛИЕ ҮҢГІРІ

Абай ауданы бойынша бірінші күнгі сапарымыз Ақтас тауында, Шаған өзенінің оң жағасында орналасқан Қоңыр әулие үңгіріне барумен аяқталды. Тас жол бітіп, қара жол басталғанда көлікте үңгірге жеткенше ұзақ жүру шаршатқанмен, суы ем саналатын үңгірге жеткенде сол шаршау сап басылды. Кіру бағасы адам басына – 700 теңге. Үңгірге кіреберістің тарлығы сонша, адам тек бір қырымен кіре алады. Жарықтың биіктігі екі метрден асады. Үңгірдің жоғарғы жағында екі алаң бар, олардан жолдар ары қарай тарап, кей жерлерінде тарылып аяқталады. Судың суықтығы сондай, оған түскен кезде аяқ-қолдардағы сіңірлер тартылып, сүйектер сырқырауы мүмкін. Үңгір ішіндегі температура 10 °C аспайды. Үңгірге келетіндердің бір тобы қызығушылықпен, екінші бір тобы іштей бір сеніммен емделуге келеді.

СЕМЕЙДЕГІ АБАЙ МУЗЕЙІ

Сапарымыздың екінші күні облыс орталығындағы Абайдың тарихи-мәдени және әдеби-мемориалдық қорық-музейін аралаудан басталды. Бұл – Қазақстан тарихындағы тұңғыш әдеби-мемориалдық музей. Мұхтар Әуезовтің ұсынысымен 1940 жылы ұлы ақынның 95 жылдық мерейтойы қарсаңында Бекбай Байысовтың үй-

інде ашылып, 1944-1967 жылдары Әнияр Молдабаевтың, ал 1967 жылы XIX ғасырдағы көпес үйінде орналастырылды. Үй орналасқан көше Абайдың көп жүрген жерінің бірі болып саналады екен. Үш көрпұстан тұратын ғимараттың бірінші корпусы Күмбезді ғимарат Абайдың өмірі мен шығармашылығына арналған, мұнда 9 зал бар. Екінші корпус – Абайтану, онда 5 зал бар, үшіншісі – Абай оқыған медресесінде 4 зал бар. Музейде Абай өмірі мен шығармашылығын кеңінен насихаттауда ерекше заманауи технологиялар арқылы көп жұмыстар жасалғаны көзге ұрып тұр. Бірінен бірі ерекше, тартымды тарихи орыннан ғылыми жұмысқа жүк боларлық тың мәліметтерге қанығып шығарыңыз анық. Одан әрі «Алаш арыстары – М.Әуезов» музейін, Ф.Достоевский мен Невзоровтар музейлерін, қаладағы Бейбітшілік аралын аралап, Абай еліндегі сапарымыз аяқталды.

Ақынға қатысты барлық тарихи нысандарды Абайдың «Жидебай-Бөрілі» мемлекеттік тарихи-мәдени және әдеби-мемориалдық музей-қорығы біріктіреді. Оған жоғарыда аталған және басқа да музейлер мен тарихи ескерткіштер жатады. Осылайша Абай жүрген жолдармен жүріп өткен екі күндік сапарымызда ақынның бүгінгі рухы биік, ұлттық намысы жоғары жерлерінің құрмет-қошеметіне бөленіп, танымдық сапарымыздан көл-көсір білім мен әсер жинап, елордаға қайттық. Мұндай сапарлар Абай туған өлкеде тек 180 жылдығында ғана емес, барлық уақытта жалғаса береді. Себебі Абай әлемін толық тануға құштар жандар қай кезде де көп болатыны сөзсіз.

АҚЫН МҰРАСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Кеше Ұлттық академиялық кітапханада ұлы ақын, ойшыл Абай Құнанбайұлының 180 жылдығына арналған «Адамзаттың бәрін сүй бауырым деп...» атты халықаралық дөңгелек үстел отырысы өтті.

Таяуда Абайдың мерейтойын атап өтудің жоспары бекітілді. Бұл – барлығы 305 іс-шараны қамтиды. Осы туралы айтқан Мәдениет және ақпарат министрлігінің Архив, құжаттама және кітап ісі комитетінің төрағасы Рустам Әлі аталмыш жоспармен таныстырды.

Оның айтуынша, хакім мұрасына қатысты 7 халықаралық, 44 республикалық және өңірлік деңгейде 254 іс-шара өткізіледі. Бұған қоса, ақынның мерейтойына бұқаралық сипат беру мақсатында 33 тармақты қамтыған республикалық іс-шаралар жоспары әзірленді.

Онлайн және офлайн форматында өткен дөңгелек үстел отырысы барысында Абай Құнанбайұлы мұрасының қазіргі қоғам дамуындағы маңызы мен құндылығы қарастырылды. Ұлы ойшылдың философиялық, әдеби және ағартушылық көзқарастарының бүгінгі күнмен үндестігі, рухани жаңғыру үдерісіндегі рөлі талқыланды. Бұл қатарда тарих ғылымдарының

докторы, профессор Әбдуқап Қара, М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының директоры, филология ғылымдарының докторы Кенжехан Матыжанов, Назарбаев Университетінің профессоры, педагогика ғылымдарының докторы Гүлтас Құрманбай, Л.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті жанындағы «Абай академиясы» ғылыми зерттеу институтының директоры, абайтанушы, филология ғылымдарының кандидаты Жандос Әубәкір, Л.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры, тарих ғылымдарының докторы Мақсат Алпысбес, т.б. пікірлерін айтты.

Дөңгелек үстел жұмысына ТМД елдерінің кітапхана саласының өкілдері қатысты. Атап айтқанда, Ресей Ұлттық кітапханасы, М.И.Рудомино атындағы Шетел әдебиеті жөніндегі Бүкілресейлік мемлекеттік кітапхана, А.Пушкин атындағы Омбы облыстық ғылыми кітапханасы өкілдері ойларын айтты.

НАРҚЫЗДЫҢ ЖЕҢІСІ

Ақтөбе қаласында өткен белгілі композитор Бейбіт Оралұлы әндерін орындаушылардың «Елім менің» халықаралық фестиваліне қатысқан Астана қаласы әкімдігінің Музыкалық жас көрермен театрының актрисасы Нарқыз Жанұзақова бірінші орынды жеңіп алды.

Нарқыз жас та болса, осы уақытқа дейін біраз байқау мен фестивалде топ жарды. Атап айтқанда, «Baqytty bala-2018» балалар шығармашылығы байқауында жеңіске жетіп, Димаш Құдайбергеннің Лондондағы «DQ» деп аталған концертіне қатысып, «Астана – елімнің жүрегі» әнін орындады. «Сиқырлы микрофон» халықаралық байқауында, «Сырым бар жүрегімде» республикалық байқауында I орын, «Әлемталанstars»

халықаралық байқау-фестивалінде, «Таланттар шоқжұлдызы» халықаралық байқауда, «Жас талант KZ» республикалық байқау-фестивалінде, Испанияда өткен «Tu Onda» халықаралық байқау-фестивалінде бас жүлдені жеңіп алды. «Жас қанат-2023» республикалық байқауының бас жүлде иегері де – Нарқыз Жанұзақова. Енді кезекті байқауда жеңіске жетіп, талантты әнші екенін танытты.

Редакция қолжазба иелерінің пікірлері мен көзқарасын бөлісуі шарт емес.

Газет ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 23.05.2018 ж. тіркеліп, №17120-Г куәлігі берілген. Меншік иесі: «Elorda Aqparat» ЖШС

Директор –
Олжас СЫДЫҚБЕК

Бас редактор –
Еркін ҚЫДЫР

Газетте жарияланған материалдарды сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.

Газет сейсенбі, бейсенбі және сенбі күндері шығады.

Жарнама мен хабарландырулардың мазмұнына жарнама беруші жауап береді.

Газет «ASTANA AQSHAMY» газеті редакциясының компьютерлік орталығында теріліп, қатталды. Тираж – 5100. Апталық таралымы – 15 300
Тапсырыс № 74
Баспахана: Астана қаласы, Сілеті көшесі, 30-үй
«Медиа-холдинг «ERNUR» ЖШС

📍 Редакция мекенжайы: 010000, Астана қаласы, Достық көшесі, 13, «Нурсая-2» ТК

✉️ Va-reklama@mail.ru
aqsham1990@mail.ru

Кезекші редактор – Гүлбаршын ӨКЕШҚЫЗЫ